

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Diplomová práce

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou

(Diplomová práce)

Alternative Sentencing in Žďár nad Sázavou District

(Master Thesis)

Autor: Bc. Kamila Odehnalová

Studijní program: N6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Hradec Králové, 2021

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Kamila Odehnalová
Studium:	U1945
Studijní program:	N6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce
Název diplomové práce:	Alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou
Název diplomové práce A):	Alternative Sentencing in Žďár nad Sázavou District

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je zaměřena na alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou. Teoretická část se pro pochopení problematiky zabývá obecným pojetím alternativních trestů a jejich výkonem. Dále věnuje pozornost Probační a mediační službě jako důležité instituci ve vztahu k alternativním trestům. Ve výzkumné části práce bude provedena analýza dostupných statistických údajů. Budou využity kvalitativní strategie v rámci kazuistik klientů na Probační a mediační službě ve Žďáře nad Sázavou.

1. BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. Slovník sociální patologie. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1. 2. JANDOUREK, Jan. Úvod do sociologie. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-749-3. 3. MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

Garantující pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.
Oponent:	JUDr. et Mgr. Filip Rigel, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	30.4.2020

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucí diplomové práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 5. 4. 2021

Kamila Odehnalová

Poděkování

Chci poděkovat své vedoucí práce PhDr. Daniele Květenké, Ph.D. za její cenné rady a připomínky. Dále děkuji pracovním Probační a mediační služby ve Žďáře nad Sázavou za jejich ochotu, a především děkuji rodině za podporu.

ODEHNALOVÁ, KAMILA. *Alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou.* Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2021, diplomová práce.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou. Teoretická část se pro pochopení problematiky zabývá obecným pojetím alternativních trestů a jejich výkonem. V další části popisuje jednotlivé alternativní tresty jako náhradu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Dále věnuje pozornost Probační a mediační službě České republiky jako důležitou instituci ve vztahu k alternativním trestům. Ve výzkumné části práce bude provedena analýza dostupných statistických údajů. Budou využity kvalitativní strategie v rámci kazuistik klientů na Probační a mediační službě ve Žďáře nad Sázavou.

Klíčová slova: alternativní tresty, obecně prospěšné práce, trest domácího vězení, peněžitý trest, podmíněné odsouzení s dohledem, Probační a mediační služba

**ODEHNALOVÁ, KAMILA, *Alternative Sentencing in Žďár nad Sázavou District*.
Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2021, Master
Thesis.**

Abstract

The thesis focuses on alternative sentencing in the Žďár nad Sázavou district. The theoretical part provides a general overview of alternative sentences and how they can be served. It also deals with an important institution related to alternative sentencing – the Probation and Mediation Service. The research part of the thesis analyzes available data from statistics, using of clients at the Probation and Mediation Service Office in Žďár nad Sázavou.

Key words: alternative sentencing, community service, house arrest, financial penalty, suspended sentence with monitoring, Probation and Mediation Service

Obsah

Úvod.....	11
1. Vybrané pojmy z oblasti restorativní justice	13
1.1 Trestný čin.....	13
1.2 Probace	15
1.3 Mediace	17
1.4 Restorativní justice.....	19
2 Význam Probační a mediační služba České republiky při práci s odsouzenými.....	22
2.1 Vymezení činností Probační a mediační služby ČR	22
2.2 Právní rámec Probační a mediační služby ČR	24
2.3 Význam Probační a mediační služby při práci s odsouzenými	24
3 Práce s odsouzenými k alternativním trestům v České republice.....	27
3.1 Alternativní trest.....	27
3.2 Druhy trestů.....	28
3.2.1 Odnětí svobody.....	28
3.2.2 Domácí vězení	29
3.2.3 Obecně prospěšné práce	30
3.2.4 Propadnutí majetku.....	31
3.2.5 Peněžitý trest	32
3.2.6 Propadnutí věci	32
3.2.7 Zákaz činnosti.....	32
3.2.8 Zákaz držení a chovu zvířat.....	32
3.2.9 Zákaz pobytu	33
3.2.10 Zákaz na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	33

3.2.11 Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti	34
3.1.12 Vyhoštění.....	34
3.2 Ukládání trestu v kontextu republiky	34
3.3 Práce s odsouzenými	35
4 Nejčastěji ukládané alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou	38
4.1 Vymezení okresu Žďár nad Sázavou	38
4.2 Ukládané alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou	39
4.3 Statistické srovnání alternativních trestů v ostatních okresech.....	44
5 Hodnocení významu a dopadu alternativního trestu pro odsouzené	47
5.1 Metodologie výzkumného šetření a cíle výzkumu.....	47
5.1.1 Metody a techniky sběru dat.....	49
5.2 Životní příběhy odsouzených	53
5.2.1. Informant 1 (I1)	53
5.2.2 Informant 2 (I2)	55
5.2.3 Informant 3 (I3)	57
5.2.4 Informant 4 (I4)	58
5.2.5 Informant č. 5 (I5)	60
5.3 Výsledky výzkumného šetření a jejich interpretace.....	62
5.3.2 Shrnutí výsledků zjištěných v rámci dílčích cílů:.....	63
5.3.1 Shrnutí všech dosažených výsledků	68
Závěr	70

Vysvětlivky

IPŠ – institut předběžného šetření

EMS – elektronický monitorovací systém

KDS – kamerový zabezpečovací systém

OČTR – orgány činné v trestním řízení

OLD – stanovisko k propuštění z ochranného léčení

OPP – obecně prospěšné práce

PMS – Probační a mediační služba

PO – podmíněné odsouzení s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními

POD (dohled) – podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s uloženým dohledem

PP – podmíněné propuštění s uloženými povinnostmi, omezeními

PPD – podmíněné propuštění s dohledem

PUPD – podmíněné upuštění od potrestání s uloženým dohledem

S PPD – příprava podkladů pro možnost podmíněného propuštění s dohledem, stanovisko k podmíněnému propuštění s dohledem

TDV – trest domácího vězení

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

Úvod

Alternativní tresty v České republice fungují přes 20 let a i přesto spousta lidí ve společnosti nemá ponětí, co tyto tresty obnáší nebo spíše jaká instituce je zprostředkovává. Jedná se o náhrady trestu před trestem odnětí svobody. Někteří odsouzení jsou alternativními tresty ponaučeny a vedou řádný život, ale recidivistů se najde stále hodně. Většinou tito recidivisté nepochází z úplných rodin, nebo scházela nedostatečná péče, zájem o děti. Problémy se týkají i užívání návykových látek, špatná výchova, apod. Ne vždy je pravidlem, že tito odsouzení musí pocházet z těchto rodin. Spousta z nich pochází z funkčních rodin nebo mají i své vlastní rodiny. Otázka z ní, proč páchají trestné činy? Mnoho odsouzených si neuvědomují podstatu trestného činu a spousta z nich jsou trestáni za maličkosti. Formy alternativních trestů slouží jako motivační forma, jak vést řádný život. Pokud se zde nezdaří náprava alternativním trestem, hrozí trest odnětí svobody, a to si spousta odsouzených rozmyslí, zda bude znovu páchat či nikoli.

Ve společnosti byla, je a vždycky bude kriminalita. Už i mladiství páchají trestné činy. Uložená opatření mladistvým může sloužit jako náprava a obnova jejich sociálních vztahů, začlenění zpátky do společnosti či rodiny. Účelem těchto opatření je, aby mladiství měl správné podmínky pro svůj rozvoj, ale i ochranu před nežádoucími vlivy, které mu může společnost nabídnout.

Hlavním cílem této práce je zjistit, jak odsouzený hodnotí význam a dopad alternativního trestu na jejich trestnou činnost. Tato práce se nejdříve v teoretické části zabývá obecnými pojmy, které souvisí s hlavním cílem práce. Je podstatné vymezit činnosti Probační a mediační služby České republiky, která zprostředkovává alternativní tresty. Důležité je vymezit si pojem trestný čin a v neposlední řadě si vymezit restorativní justici, neboť právě restorativní justice se snaží o zapojení všech účastníků trestné činnosti. Tento pojem není až tak známý a je potřeba ho dát co nejvíce do podvědomí. Nejdůležitější částí je především vymezení alternativního trestu a druhy těchto trestů.

Praktická část práce obsahuje pro přehled tabulku s alternativními tresty v samostatném okrese Žďár nad Sázavou, aby bylo zřejmé, kolik a jakých trestů je zde ukládáno. Tento přehled je doplněn o další tabulky, které srovnávají ostatní okresy v soudním

jihomoravském kraji. Dále praktická část obsahuje příběhy odsouzených vybraných klientů Probační a mediační služby ve Žďáře nad Sázavou. Tyto příběhy byly sestaveny pomocí metody sběru dat nestandardizovaným rozhovorem, který byl sestaven z předem sestavených otázek – z dotazníku. Dotazník byl sestaven tak, aby otázky směřovali k dosažení hlavního cíle.

1. Vybrané pojmy z oblasti restorativní justice

Tato kapitola se bude především zabývat základními pojmy v oblasti restorativní justice, které jsou důležité pro pochopení a přiblížení problematiky.

1.1 Trestný čin

Každá společnost si určuje způsoby, které reagují na určité situace, kdy nejsou dodržovány nebo jsou porušovány její základní společenské normy chování, hodnoty a jsou ohroženy jejím fungováním či samotnou existencí. (Kuchta, Válková, 2005) Za trestný čin lze považovat společensky závažný čin, který se vyhýbá normám společnosti. (Spirit, 2014) V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, je trestný čin charakterizován jako *protiprávní čin, který trestní zákoník označuje jako trestný a vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.* (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

Trestné činy jsou nedovolené a zakázané normy jednání, které nedovoluje právní řád. Protiprávní jednání nemusí vždy vyplývat z trestního práva, ale i z jiných odvětví. Trestný čin je tvořen objektem, objektivní stránkou, subjektem, subjektivní stránkou a protiprávností. (Mitlöchner, 2014) Za objekt se považuje vztah nebo zájem ve společnosti. Objektivní stránka se skládá ze tří znaků a to, jednání, následek a protiprávní vztah mezi jednáním a následkem. Subjekt je pachatel trestného činu. Pachatel se především rozlišuje věkem a přičetností. Osoba je trestně odpovědná následující den po 15 narozeninách. Do 18 let věku má trestní odpovědnost mírnější následky a osoba je považována za mladistvého. Při dovršení 18 let věku je osoba plně trestně odpovědná. Subjektivní stránka představuje zavinění trestného činu osobou a rozděluje se na dvě stránky: úmyslný trestný čin a nedbalost trestného činu. Pokud jsou naplněny všechny znaky objektu, objektivní stránky, subjektu a subjektivní stránky nebo – li skutkové podstaty jedná se o trestní odpovědnost. (Tomancová, Schelle, 2004)

Společnost reaguje na páchaní trestních činů sankčním systémem. Tento systém zaujímá postavení v trestním právu. Trestní právo obsahuje různé druhy chování, které jsou proti pravidlům normám společnosti a určují se jejich sankce a pravidla pro jejich uložení. Pokud jedinec porušuje tyto hodnoty a naplňuje hodnoty skutkové podstaty, na jeho

chování je pak reagováno trestem, který představuje právní následek trestného činu. (Kuchta, Válková, 2005) Účelem trestu je především:

a) Chránit společnost před pachateli trestných činů – trest má působit preventivně jako ochrana společnosti před nežádoucím chováním jedince. Trest má ochrannou funkci, která zabraňuje pachatelům k dalšímu páčání trestných činů.

b) Zabránit pachateli v další trestné činnosti – pachatele se snaží donutit k respektování zákonů nebo alespoň docílit toho, aby se nedopouštěl dalších trestných činů. Pachateli je ztíženo páchat další trestné činy pomocí sankčního systému v trestním zákoně. Nejedná se pouze o to, aby byl pachatel potrestán, ale pachateli má vytvořit psychické zábrany, aby ho odradily k páčání další trestné činnosti.

c) Vychovávat pachatele k tomu, aby vedl řádný život – různá výchovná opatření (především u mladistvých) usilují o změnu psychiky u pachatele, při kterých dojde k odstranění subjektivních příčin spáchaných trestných činů.

d) Působit výchovně i na ostatní členy společnosti – včasné a spravedlivé ukládání trestů má přispět preventivně na ostatní jedince, které je nutné varovat před spáchaním trestných činů a ukázat jim důsledky trestného činu. (Černíková, 2008)

Trestné činy rozdělujeme na přečiny a zločiny. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny, především závažné zločiny jsou úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

Trestní zákoník nemá žádná privilegovaná ustanovení pro ty, kteří při jednání páčání trestného činu jednají v krajní nouzi nebo nutné obraně překročí její podmínky. Toto jednání se jmenuje polehčující okolnost podle § 41 trestního zákoníku. (Mittlöhner, 2014) Při výměře trestu se přihlíží na polehčující okolnosti, jako např. při spáčání trestného činu pachatel byl pod tlakem osobních nebo rodinných poměrů, které si sám nezapříčinil, před spáčáním trestného činu vedl řádný život, pachatel se snažil o odstranění následků nebo dobrovolně nahradil způsobenou škodu, trestného činu litoval a doznal se, pachatel

trestný čin oznámil na policii, při objasňování trestného činu poskytl součinnost dalším orgánům. (Příručka pro probaci a mediaci)

1.2 Probace

Pojem probace původně pochází z latiny a v překladu znamená ověření nebo zkoušení. Pojem představuje dohled nad obviněným, obžalovaným či odsouzeným. Vytváří se výkon dohledu trestu, které nejsou spojeny s trestem odnětí svobody. Probace nabízí individuální pomoc obviněnému k vedení řádného života a aby nedošlo k dalšímu páchání trestného činu. Jedná se o alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. (Arnoldová, 2016)

Probaci se podle § 2 odst. 1 zákona o Probační a mediační službě („PMS“) rozumí *„organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným, nebo odsouzeným (dále jen „obviněný“), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“* (Příručka pro probaci a mediaci)

Mezi významné činy v oblasti probace mimo jiné patří i přijetí doporučení *Výboru ministrů členských států rady Evropy z roku 2010 známé jako evropská probační pravidla (CM/Rec (2010)1)*. V těchto pravidlech se nachází definice probace, základní principy pro poskytování probace a subjekty, které se podílejí na probaci. Jsou zde zdůrazněny restorativní přístupy v oblasti probace, ale i způsoby práce s oběťmi trestních činů. Důležitým faktorem v těchto pravidlech je poskytování pomoci obětem trestných činů, hájení zájmů obětí probace nad odsouzeným, informovanost, jak od pachatele, tak i od oběti. Dále spolupracuje i s ostatními službami, které poskytují pomoc obětem trestných činů. (Květenská, 2016)

Probace se snaží zvýšit pozornost na budoucnost a zaměřit se na silné stránky pachatele a na jeho sociální prostředí. Probační úředník hledí na klienta jako na příjemce různých sociálních, psychologických nebo morálních nedostatků, na které je potřeba odborné pomoci od odborníků, kteří vědí na jaké problémy se zaměřit. Probační úředník věnuje

pozornost pachateli, který chce změnit svůj život k lepšímu a dále se věnuje jeho silným stránkám a přednostem na kterých je potřeba zapracovat. Probační služba se spíše zaměřuje na pozorování jaké má pachatel slabiny, než aby se zaměřila na posilování a umocňování klienta. Důležitý je vybudovat vztah mezi klientem a probačním úředníkem. Tento vztah je důležitý pro efektivní probaci. Klienti si cení lidského zájmu o jejich problémy, respektují přístupy nebo schopnosti vcítit se do jejich složité sociální situaci a nabídnou jim řešení, které jejich situaci mohou zlepšit. Klientovi silné stránky by měly být na prvním místě k nápravě, aby byl schopný smysluplně žít svůj život. Pro klienta je důležitá motivace ke změnám v jeho životě. (Diblíková, 2019)

Mezi hlavní probační činnosti se řadí především výkon a organizace probačního dohledu probačním úředníkem, zejména u alternativních trestů a opatření jako je podmíněný trest spojený s dohledem, trest obecně prospěšných prací, podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody spojené s dohledem, trest zákazu vstupu na sportovní a jiné společenské akce, propuštění z ochranného léčení s dohledem. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010)

Dohled se většinou ukládá v případě uložení podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, ale může být uložen i souběžně s podmíněným upuštěním od potrestání nebo jako výchovné opatření u mladistvých či jako opatření vůči dítěti mladšímu 15 let. Dohled zprostředkovává probační úředník. Soustředí se především na dodržování předem uložené povinnosti a omezení uložené soudem, dodržování probačního plánu dohledu a mapuje jeho životní situaci. Pokud podmínky dohledu nejsou plněny a odsouzený nevede řádný život, jsou porušeny podmínky dohledu, soud může rozhodnout o přeměně trestu na trest odnětí svobody. (Scheinost, 2019)

Probaci poskytuje probační úředník, který individuálně jedná s odsouzeným v rámci pravidelných osobních konzultací, které jsou většinou stanoveny 1x měsíčně a podle spolupráce s klientem jsou postupně konzultace rozvolněny. Pracovník nabízí pachateli jak pomoc, tak i kontrolu. Probace následně vytvoří probační program pro probační dohled, zpracovává průběžné zprávy o dohledu a zasílá je soudu. Tato zpráva obsahuje nejen základní informace o aktuální životní situaci, ale i informace o průběhu spolupráce, včetně návrhu na další opatření v případě neplnění podmínek dohledu. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) Pachatelé během zkušební doby musí vést řádný život a plnit přiměřené povinnosti a omezení uložené soudem např. pravidelně docházet do

adiktologické ambulance, zdržet se užívání návykových a psychotropních látek, placení výživného, apod. Probační úředníci odsouzenému poskytují i pomoc při řešení obtížných životních situacích, např. poskytují kontakty na další organizace, jako jsou občanské a dluhové poradny, adiktologické ambulance, psychologické ambulance, apod. (Probační a mediační služba České republiky, 2002)

Pomocí zjištěných informací, jejich porovnání a souvislostmi s trestnou činností klienta vzniká analýza rizik a potřeb pachatele. Pomocí této analýzy, mapování a vyhodnocení rizik a potřeb pachatele, probační úředník navrhne konkrétní opatření, které může přispět ke snížení recidivy a zlepšit životní situaci klienta. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010)

Uložení probačního dohledu je tehdy, když je:

- náhrada vazby dohledem
- dohled v rámci podmíněného upuštění od potrestání
- dohled nad podmíněně odsouzeným pachatelem
- dohled po podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody
- dohled v případě předčasného ukončení protialkoholního či protitoxického léčení

Náhrada vazby dohledem probíhá v době, kdy není ještě rozhodnuto o vině a trestu pachatele nebo o jeho nevinně. PMS v případě dohledu spolupracuje s mnoha orgány činné v trestním řízení (OČTŘ), jako jsou např. soudy, státní zastupitelství, policie ČR. K této spolupráci patří i sociální služby, občanské poradny, úřady práce, aj. Při takové spolupráci se vždy organizace, ale i probační úředník snaží o tu samou věc, aby pachatel vedl řádný život a nepáchal trestné činy. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010)

1.3 Mediace

Mediace je v České republice rozšířena od 90. let 20. století a metody postupu sem přicházejí z USA, ale i z jiných západoevropských zemí. Existuje několik agentur, kteří nabízejí mediaci jako placenou službu, kdežto v trestněprávní justici mediaci zajišťují probační úředníci PMS, kteří jsou na to speciálně vyškoleni. (Matoušek, 2003)

Mediace nebo – li mimosoudní řešení konfliktu je nástroj řešení sporů trestného činu a jeho následek mezi pachatelem a poškozeným. V rámci PMS je tato služba bezplatná, a především založená na spolupráci obou stran. Tuto mediaci vede odborník tomu určený, kterému se říká mediátor. (Probační a mediační služba ČR, 2002) Tento mediátor v Probační službě má předpoklady k této práci, kterou má stanovenou od PMS. Tito pracovníci nemusí být zapsanými mediátory nebo nemusí mít absolvovaný mediační kurz, pouze v rámci organizace probíhají různá školení. PMS byla za tímto účelem pověřena zákonem, to znamená, že následky trestného činu se snaží zmírnit touto mediací mezi pachatelem a poškozeným. PMS mediuje pouze v případech trestného činu. (Kurzy mediace, 2017)

Mediace probíhá mezi pachatelem a poškozeným a přítomen je mediátor, který celý tento proces má na starosti. V trestních věcech je mediace nabízena jako možnost urovnání konfliktů, ale funguje na principu dobrovolnosti. Ne vždy všichni klienti o tuto formu mají zájem a raději volí soudní řešení. Tato mediace se realizuje z podnětu klientů nebo na základě doporučení mediátora – probačního úředníka. Mediátor kontaktuje obě strany s cílem nabídnout jim individuální řešení jejich případu. Při společném setkání všech účastníků je potřeba nejdříve představit všechny členy mediace a seznámit o průběhu mediace, jejím průběhu a stanovit si určitá pravidla pro obě strany. Součástí je seznámení s daným konfliktem mezi zúčastněnými. Slovo by měl dostat jak pachatel, tak i oběť trestného činu. Každá strana má právo, říct své potřeby a zájmy. Obě strany hledají nejlepší řešení pro urovnání jejich konfliktu. Ne vždy se může mediace podařit a být úspěšná. (Holá, 2003)

Realizace mediace probíhá před rozhodnutím soudu pachatele v průběhu přípravného řízení. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010) V tomto směru PMS zajišťuje řešení konfliktů spojené s trestnou činností, organizuje a zajišťuje efektivní řešení pro uložení alternativního řešení či opatření. Důraz se klade na ochranu společnosti, zájmy poškozených, a především na prevenci kriminality. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005)

Mediace probíhá velmi dynamickým způsobem, neboť zúčastněné osoby stojí v čele porozumění problémům a jejich postoje a názory se mohou měnit, včetně názorů na řešení sporu. Každý se může rozhodnout, že v mediaci dále přestane figurovat a mediace bude ukončena. Důležitou roli zde hraje mediátor, který musí být nestranný. Mediátor nemá za

úkolem hledat správné řešení daného problému, ale dbá na to, aby se každý účastník mohl vyjádřit k problému a celou mediaci moderuje. (Černíková, 2008)

1.4 Restorativní justice

Restorativní justice je určitý koncept, který zachází s pachatelem trestných činů. Vychází z názoru, že současná trestní politika není dostačující reakcí společnosti na růst kriminality, nevede k ochraně jednotlivce ani k ochraně společnosti. Jedná se o pojetí justice, kde jsou obsaženy prvky zdůrazňující práva oběti na jejich ochranu, mimosoudní projednávání trestních věcí apod. Snaha vytvořit restorativní justici vycházela z názoru, že tradiční trestní politika vyzkoušela různé možnosti a není schopna zabránit růstu kriminality ani řešit další problémy trestní justice, jako je zatížení soudů, nízká účinnost trestů, nedostatečná ochrana obětí. (Karabec, 2003) Jednodušeji restorativní justice představuje procesy, do kterých jsou zapojeny všechny zúčastněné strany v trestné činnosti, kterých se dotkla. Snaží se o obnovu narušených vztahů trestným činem a proto se snaží všechny účastníky, kterým byla způsobena újma vytvořit pro ně dostačující podmínky pro narovnání těchto vztahů. (Zehr, 2003) „*Restorativní justice se zaměřuje na újmu vzniklé trestnou činností a usiluje o zohlednění potřeb oběti, podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení.*“ (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010)

Mezi základní pilíře restorativní justice patří:

1. **Restorativní justice se zaměřuje na újmy způsobené trestným činem** – restorativní justice hledí na trestný čin jako na újmu, která byla způsobena osobě nebo společnosti. Snaží se o obnovu toho, co bylo narušeno, a to v jakékoliv podobě. Je podstatné věnovat určitou část práce poškozenému, který se setkal s trestnou činností ale i pachateli, kterého může postihnout strach vůči své osobě nebo společnosti.
2. **Trestný čin a způsobená újma vede k závazkům a povinnostem** – restorativní justice se snaží o zodpovědný přístup pachatele k jeho trestné činnosti. Snaží se o pochopení důsledků svého chování vůči své trestné činnosti. Zároveň mají možnost vzniklou škodu nějakým způsobem napravit. Nejen pachatel je veden k odpovědnosti, ale i zúčastněné strany jakou jsou poškození a společnost.

3. **Restorativní justice podporuje angažovanost a účast** – tento princip spočívá v tom, že do trestního konfliktu se angažují pachatelé, poškození, ale i společnost mají snahu tento konflikt vyřešit. Všechny zúčastněné strany mají možnost se do tohoto procesu zapojit a podílet se na vyřešení konfliktu. (Zehr, 2003)

Do českého práva se prvky restorativní justice začaly pronikat ve druhé polovině 90. let 20. století pomocí praxe pracovníků a z tehdejší praxe, která byla získána z odborné literatury a z praxe zemí jako např. byla Kanada, Rakousko nebo Německo. K restorativní justici patří klíčové principy a hodnoty, které nám ukazují, jak postupovat v konkrétním případě. Nelze určit jednotný restorativní směr, protože každý spáchaný trestný čin má své specifika. Mezi principy a hodnoty patří, respekt, odpovědnost, dialog, participace, vyváženost, dobrovolnost, pospolitost a individualita. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010)

Na restorativní justici se pohlíží z jiného úhlu pohledu. Hledá cestu k nalezení spravedlnosti, která se zaměřuje na nápravu způsobené újmy a přijetí vlastní odpovědnosti. Nabízí možné způsoby řešení, které vytváří bezpečný prostor pro participaci, dialog a zapojení se těch, kteří byli trestním činem zasaženi. (Restorativní justice)

Základní prvky restorativní justice lze shrnout takto:

- Zločin nemá být považován za porušení společenského pořádku ani za překročení právních a morálních pravidel, ale má být chápán především jako škoda (újma), která byla způsobena oběti a slouží jako hrozba pro společnost.
- Škodu způsobenou oběti je třeba chápat široce, jde o újmu materiální, fyzickou, psychickou, o ztrátu společenského postavení, narušení sociálních vazeb, osobního a rodinného života.
- Reakce na zločin má přispět ke snížení (odstranění) této škody a hrozby.
- Hlavním účelem společenské reakce na spáchaný čin nemá být potrestání pachatele, ani jeho převýchova nebo odstrašení, ale vytvoření takových podmínek, aby mohly být odstraněny následky trestné činnosti.
- Tendence ke zpřísnování trestní represe (ukládání přísnějších trestů) je kontraproduktivní, zejména u mladistvých pachatelů.

- Pachatel se má aktivně podílet na náhradě způsobené škody (na odstranění škodlivých následků trestného činu) a mají mu přitom být zachována všechna práva jako ostatním občanům.
- Jestliže pachatel nehodlá participovat na tomto odstranění následků (na náhradě škody), je k tomu donucen soudem.
- Státní orgány (orgány činné v trestním řízení) se mají v systému restorativní justice pohybovat pouze tehdy, jestliže vyjednávací postup mezi pachatelem a obětí nevede k cíli nebo jestliže spáchaný trestný čin je takového druhu (závažnosti), že klasický trestní proces je nezbytný.
- Oběť trestného činu nemůže být nucena k vyjednávání s pachatelem o způsobu a rozsahu náhrady za způsobenou škodu. (Karabec, 2003)

2 Význam Probační a mediační služba České republiky při práci s odsouzenými

Pro odsouzené je podstatná instituce Probační a mediační služby ČR, pokud jim byl uložen alternativní trest. Proto se tato kapitola bude zabývat činností PMS a hlavně významem pro samotné odsouzené.

2.1 Vymezení činností Probační a mediační služby ČR

Činnost PMS byla zahájena dne 1. 1. 2001 na základě účinnosti zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně některých zákonů. (Kuchta, Válková, 2005) Odborníci z různých pomáhajících profesí z konce 60 let se snažili k posilování sociálně – výchovných prvků při práci s pachateli trestních činů, především se zaměřili na odstranění příčin nedodržování právních norem. Proto v letech 1968–1971 vzniklo ve spolupráci Národního výboru hl. města Prahy a Výzkumného ústavu kriminologického tehdejší Generální prokuratury experimentální středisko postpenitenciární péče, které pracovalo v rámci projektu „Výzkum faktorů recidivy“. Cílem bylo ověřit ve velkých městech zkušené metody práce tzv. sociálně nepřizpůsobivými občany, včetně těch, kteří byli propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody. Zaměření se na pachatele trestné činnosti, především na recidivisty, byla výrazem dobového přesvědčení, že síly je nutné zaměřit tam, kde je situace v podstatě nejhorší. (Doubravová, 2001)

Probační a mediační služba (dále jen „PMS“) je zřízena Ministerstvem spravedlnosti ČR. Tato služba se zaměřuje na práci s pachateli a oběťmi trestných činů. Přispívá k dodržování trestní spravedlnosti a odpovědnosti. Zajišťuje výkon alternativních trestů a náhledy na spáchané trestné činy. Probační a mediační služba provádí probaci a mediaci, podílí se na řešení sporů mezi odsouzenými a oběťmi trestných činů. Svojí prací usiluje o narovnání konfliktů, pochopení pravidel chování k právním normám. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) Pracuje s pachateli, kteří se dopustili méně závažných trestných činů. Zaměřuje se především na ty případy kdy z pohledu efektivity a ekonomické náročnosti se to může jevit jako problematické, především se jedná o předcházení opakovaného páchaní trestného činu. (Kuchta, Válková, 2005) Dále věnuje pozornost mladistvým a osobám ve věku blízkém mladistvých, napomáhá k ochraně práv

poškozených, napomáhá k práci s obviněnými ke koordinaci sociálních a terapeutických programů, pokud se to týká uživatele návykových a psychotropních látek a účastní se prevence trestné činnosti. (Kuchta, Válková, 2005) Důležitou činností je prevence a snižování rizikovosti trestních činů. Probační a mediační služba ve zvláštních případech projednává zvláštní druhy trestních řízení, obviněnému byl uložen trest a vykonán trest nespojený s trestem odnětí svobody, nebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. (zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě)

Činnosti Probační a mediační služby můžeme zařadit mezi 3 základní cíle:

1. Integrace obviněného – pracovník PMS se snaží znovu začlenit obviněného do společnosti bez toho, aby se dopouštěl dalších trestných činů.

2. Participace poškozeného – PMS má snahu zapojit do procesu i poškozeného, aby se mu vrátil pocit bezpečí a integrity a začal důvěřovat právnímu systému.

3. Ochrana společnosti – PMS přispívá k ochraně společnosti, kdy řeší konfliktní a rizikové stavy spojené s trestním řízením a zajišťuje uložený alternativní trest či ochranná opatření. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005)

Mezi specifické činnosti PMS lze zařadit činnosti, které jsou vykonávány před pravomocným rozhodnutím soudu nebo státního zastupitelství. Tyto činnosti směřují k přípravě podkladů pro takové rozhodnutí. Jsou to např. zprávy o osobě obviněného nebo poškozeného a jejich aktuální životní situaci a získání aktuálních podkladů pro rozhodnutí. (Doubravová, 2001) Probační a mediační služba spolupracuje i s vězeňskou službou České republiky. Při plnění svých úkolů může probační úředník navštívit obviněného ve vazbě nebo odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody. (Motejl, 2010) Činnosti Probační a mediační služby vychází z různých poznatků a z praktických zkušeností. Pro rozvoj potřebuje ověřovat efektivitu zavedených postupů, aby mohli posoudit účinnost těchto postupů a podle výsledků je zhodnotit a dále je rozšiřovat či upravovat pro potřebnou formu. PMS má k dispozici řadu dat a poznatků, které jsou využitelné pro různé výzkumy. Podporuje zapojení do výzkumných činností, především z důvodu udržení dobré kvality pro probaci a mediaci. (Scheinost, Válková, 2019)

2.2 Právní rámec Probační a mediační služby ČR

Probační a mediační služba (dále jen „PMS“) byla zřízena ministerstvem spravedlnosti na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Dalšími základními právními předpisy jsou: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Trestní zákoník vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za spáchané trestné činy uložit. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) Dále zákon č. 141/1964 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Trestní řád upravuje postupy orgánů činné v trestním řízení, tak, aby trestné činy byly zjištěny a pachatel byl spravedlivě potrestán. Řízení v trestné činnosti musí probíhat k upevnování zákonnosti a k předcházení a zamezení páchaní další trestné činnosti. (zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním) PMS je organizační složkou státu, nejedná se o právnickou osobu, jedná jménem státu v rozsahu své působnosti a je účetní jednotkou. (Doubravová, 2001)

Základní organizační normou PMS je organizační řád, který je vydán v souladu se *zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o Probační a mediační službě“), s ostatními platnými právními předpisy a statutem Probační a mediační služby (dále jen „PMS“)* Tento řád upravuje řízení a organizaci PMS, určuje jejich vnitřní a vnější vztahy a náplň činnosti jednotlivých organizačních útvarů. Řád je závazný pro všechny zaměstnance. (Doubravová, 2001)

Výkon správní správy PMS pověřuje zákon do pravomoci ministerstvo spravedlnosti ČR, které nad ní vykonává dohled. Jako koncepční, metodický a poradní orgán ministerstva spravedlnosti ČR působí Rada pro probaci a mediaci. PMS plní pověření ve vztahu k soudům, státním zastupitelstvím a orgánům Policie ČR. (Arnoldová, 2016)

2.3 Význam Probační a mediační služby při práci s odsouzenými

Probační a mediační služba má také předpoklad, že alternativní tresty a trestní opatření jsou spravedlivě ukládány a následně kontrolovány, ale nedílnou součástí jsou důležité podklady, které je potřeba důkladně připravit a shromáždit. PMS zjišťuje co nejvíce informací o pachatelích a obětích trestních činů pro státní zástupce a soudy. Tyto informace

napomáhají k uložení alternativního trestu, aby byla pro pachatele dostatečným trestem a musí tu být zde předpoklad, že tento trest bude řádně vykonávat a další trestná činnost nebude opakována. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010) Obviněnému se poskytuje veškerá odborná pomoc a vedení, pozoruje a kontroluje se jeho chování, snaží se o spolupráci s rodinnými příslušníky, zkoumá se jeho sociální prostředí ve kterém žije a kde pracuje. Cílem tohoto vedení je, aby obviněný vedl řádný život. (zákon č. 257/2000 o Probační a mediační službě) Pokud to povaha věci a obviněný dovolí, vytváří probační a mediační služba předpoklady pro rozhodnutí soudu mimo hlavní líčení, pro projednání věci v některém ze zvláštních druhů řízení i pro uložení trestů nespojených s trestem odnětí svobody, za tím účelem podle pokynu předsedy senátu probační úředník vyžaduje a opatřuje potřebné podklady, zejména k osobě obviněného. (Vantuch, 2010)

Při práci s odsouzenými je potřeba důstojného jednání v souladu se základními lidskými právy a svobodami a musí respektovat odsouzeného, jeho důstojnost a autonomii. Postup pracovníku PMS při výkonu probace nebo mediace musí být vždy v souladu s příslušnými zákony. Pracovníci by si měli dávat pozor při jednání s pachateli, aby nepřekročili rozsah a obsah pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zastupitelství. (Doubravová, 2001)

Během spolupráce s odsouzenými je potřeba posílit zodpovědnost a lidskost jedince. Tím se k tomu můžeme dostat rozvíjením a nabízením spolupráce. Při takové spolupráci můžeme zjistit, zda se odsouzeného „správné řešení“ shoduje s řešením odborníků z probační a mediační služby, soudů a státních zastupitelství. Základním cílem Ministerstva spravedlnosti v oblasti trestní a sankční politiky je snížení recidivy. K úspěšnému začlenění pachatele zpátky do společnosti, ale i k prevenci přispívá vykonaný alternativní trest. Pro PMS to může sloužit ke strategickému cíli o kterou PMS dlouhodobě usiluje. Jedná se o vlastní odborné činnosti. Tímto cílem se snaží PMS dosáhnout součinnosti se státními zástupci, ale i se soudci při ukládání alternativního trestu. (Doubravová, 2001)

Alternativní tresty by měli být vhodně ukládány. Pachatel je seznámen s podmínkami výkonu alternativních trestů. Je plně motivován a schopen tyto tresty vykonat. Za důležitý faktor pro ukládání trestu je předchozí trestní minulost obviněných. Přihlíží se i na souběh dalších trestných činů, které mohou být brány za přitěžující okolnosti. Naplnění znaků některých trestných činů, včetně okolností zvláště přitěžujících může být použita vyšší

trestní sazba. Při trestu odnětí svobody je společnost chráněna před přímým pachatelem v době, kdy je vězněn, ale zároveň pachatel je hlouběji vtlačován do kriminogenní subkultury a dále se oddaluje od společnosti. (Matoušek, 2007)

3 Práce s odsouzenými k alternativním trestům v České republice

Důležitou součástí pro pochopení problematiky je vysvětlení pojmů, jako je alternativní trest a jaké jsou druhy těchto trestů. Kapitola je také zaměřena na tresty, které jsou ukládány v rámci republiky. Dále se zaměřuje na práci s odsouzenými, neboť toto je velmi důležité, protože se nejedná o jednoduchou komunikaci a je potřeba vědět, jak s takovými lidmi komunikovat.

3.1 Alternativní trest

Alternativní tresty jsou součástí systému trestního práva. Jedná se o tresty, které nejsou bezprostředně spojeny s trestem odnětí svobody. Tyto tresty lze kombinovat s ochrannými opatřeními (ochranné léčení, u mladistvých ochranná výchova). Smyslem těchto opatření je tzv. specifická forma ochrana společnosti, ale i obviněného. Mezi řešení trestních věcí realizované mimo trestní práva patří zejména mediace. (Sotolář, Púry, Šámal, 2000) Tyto alternativní tresty nezahnují pro odsouzeného ztrátu svobody. Odsouzený musí být schopen vyhovět podmínkám trestu a tyto tresty jsou úměrné k trestné činnosti, kterou spáchal. (Bělík, Svoboda Hoferková, Kraus, 2017) Tyto tresty jsou především ukládány pachatelům u kterých je předpoklad, že nejsou narušeni a jejich chování by se mohlo projevit v dalším páčání trestné činnosti. Zároveň tyto tresty jsou tzv. „projevem“ důvěry vůči pachateli. Prosazuje se úsilí o využívání těchto trestů, které nejsou spojeny s odnětím svobody. Důvody tohoto úsilí je především s nižšími náklady a pro pachatele se nevyskytuje překážka začlenění se zpátky do společnosti. (Právní rámec alternativního řešení trestních věcí)

Alternativní tresty přináší vývoj trestní politiky, ale zároveň v sobě zahrnuje i složitý vývoj vztahů mezi systémem trestního soudnictví a jinými sociálními systémy, především těmi, kteří se zabývají sociální péčí pachatele, kteří se snaží o reintegraci. (Černíková, 2008)

Při uložení alternativního trestu je potřeba přihlížet k osobním poměrům pachatele a k povaze závažnosti trestného činu není možnost uložit nepodmíněný trest odnětí svobody, který je podle trestního zákoníku uložen pro splnění některých podmínek za

jakýkoliv trestný čin. Není vždy pravidlem, že alternativní tresty jsou vždy pro odsouzeného to nejlepší řešení, než trest odnětí svobody. Díky těmto trestům se soudům vyskytuje větší možnosti k potrestání. K hlavním přednostem alternativních trestů patří snížení nákladů spojených s výkonem trestu, uvolnění kapacit ve věznicích pro pachatele závažnějších trestných činů a zmírnění negativních vlivů, které jsou spojené s uvězněním. Odsouzený je dále v kontaktu se společností, ale i s rodinou a blízkými osobami, což má dobrý vliv na jeho psychiku. Při trestu může nadále docházet do svého zaměstnání, čímž je větší šance k náhradě škody spojená s trestnou činností. Pokud se povede resocializace, považuje se to za velký úspěch a patří to mezi klíčové faktory k prevenci dalšího nežádoucího chování. (Justice, 2017)

Výhody alternativních trestů:

- Práce jak s odsouzeným tak i s poškozeným
- Aktivní přístup k plnění uložených povinností a omezení
- Odsouzený nepřichází o zaměstnání
- Menší náklady státu na výkon trestu
- Tresty jsou vykonávány na svobodě
- Nedochozí k narušení rodinných a sociálních vazeb
- Je zde prostor pro náhradu škody
- K zahlazení trestu dochází jejich vykonáním nebo čistý rejstřík trestů
- Možnost začlenění odsouzeného do společnosti (Cehlár, 2010)

3.2 Druhy trestů

3.2.1 Odnětí svobody

Odnětí svobody se považuje za nejznámější trest. Trest odnětí svobody má několik forem:

1. nepodmíněný trest odnětí svobody – pro pachatele tento trest znamená vězení za zvlášť závažný trestný čin.
2. podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody – soud podmíněně odloží výkon trestu odnětí svobody.

3. podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem – soud podmíněně odloží výkon trestu odnětí svobody za dohledu probačního úředníka, který pachatele při výkonu dohledu kontroluje. (Rýdlová, 2017)

Při výkonu PMS může být soudem uložen pachateli podmíněné odsouzení s dohledem, podmíněné propuštění s dohledem nebo náhrada vazby dohledem. Probační pracovník nad těmito odsouzeními vykonává tzv. dohled. Jedná se o opatření, který ukládá soudce nebo státní zástupce. Dohled spočívá v tom, že probační úředník odborně vede pachatele ke změně chování. Snaží se o snížení rizika opakování trestné činnosti a tím přispívá k ochraně společnosti. Jedná se o pravidelný osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, který kontroluje dodržování podmínek trestu, které mu byly zároveň s dohledem uloženy. V případě neplnění podmínek ze strany pachatele např. porušení podmínek dohledu, probační úředník upozorní pachatele na porušení podmínek a pokud nadále bude podmínky porušovat bude o tom informován soud. Neplnění podmínek uložené soudem může být důvod k nařízení výkonu trestu, který mu byl podmíněně odložen nebo byl z něho podmíněně propuštěn. Pachatel může být opět znovu zatčen a vrácen k výkonu trestu odnětí svobody. (Informační leták PMS)

3.2.2 Domácí vězení

Trest domácího vězení je poměrně „mladým“ alternativním trestem. Začal se využívat v roce 2010. (Bělík, Svoboda Hoferková, Kraus, 2017) Trest domácího vězení je považován jako druhý nej přísnější trest. Pro uložení tohoto trestu je potřeba písemný slib od pachatele, že se bude ve stanovené době zdržovat na určené adrese. To se týká i ve dnech stanových pracovního klidu a volna. Při výkonu trestu pachatel poskytne veškerou součinnost. Soud tento trest může uložit na 2 roky v některých případech až na 5 let. Během tohoto trestu může soud uložit i přiměřené povinnosti či omezení. (www.pmscr.cz) Pokud pachatel maří výkon trestu, nebo –li nedodržuje podmínky domácího vězení stanovené soudem může dojít k přeměně trestu na trest odnětí svobody. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010) Tuto formu trestu kontrolují pracovníci PMS formou namátkových kontrol v místě bydliště pachatele. Kontrola může probíhat i pomocí elektrického monitorovacího systému („EMS“). Výhodou tohoto trestu je, že pachatel je na svobodě a může být nadále v kontaktu se svojí rodinou nebo s přáteli. Nemusí ztratit své zaměstnání či dokončit vzdělání. (Informační leták PMS) Nedílnou součástí při uložení trestu domácího vězení je realizace tzv. institutu předběžného šetření

(„IPŠ“), nebo – li spolupráce probačního úředníka s pachatelem. Před uložením trestu domácího vězení spolupracuje probační úředník s pachatelem a zjišťuje o něm důležité okolnosti, životní poměry, sociální poměry, apod. které mohou mít na domácí vězení vliv. V případě uložení trestu domácího vězení může soud pachateli uložit přiměřená omezení a povinnost, které směřují, aby vedl řádný život. (Scheinost, Válková, 2015)

3.2.3 Obecně prospěšné práce

Tento trest patří mezi jeden z nejstarších trestů. Datuje se do poloviny devadesátých let minulého století. Odsouzený má během trestu možnost vykonávat trest na svobodě a provádí práce společensky prospěšným účelům, aniž by byl narušen jeho soukromí život. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) Trest obecně prospěšných prací je považován, jako jeden z nejčastěji ukládaných trestů. Tento trest spočívá v tom, aby odsouzený ve svém volném čase a bez nároku mzdy odpracoval soudem uložené hodiny. Výměra těchto hodin bývá 50 – 300 hodin u mladistvých 50-150 hodin. Většina těchto prací je ve smyslu úklidových a pomocných prací buď na obcích, nebo v neziskových organizacích. Během tohoto trestu může soud pachateli uložit přiměřené povinnosti či omezení. V případě neodpracování hodin pachateli hrozí za každou neodpracovanou 1 hodinu 1 den trestu odnětí svobody. (Spirit, 2014)

„Jestliže pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu prospěšných prací nevede řádný život, vyhýbá se nástupu trestu obecně prospěšných prací nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu obecně prospěšných prací, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně tento trest ve stanovené době nevykonává, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest obecně prospěšných prací nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu, přitom každá i jen započatá hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá za jeden den odnětí svobody.“
(zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

Na odpracování hodin má pachatel 1 rok od data vydání usnesení. Jestliže odsouzený vykoná svůj trest, vede řádný život nebo plní uložené povinnosti či omezení, může se opět začlenit zpátky do společnosti. Výhodou tohoto trestu je, že záznam v trestním rejstříku odsouzenému po vykonání se vymaže. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010)

PMS v tomto případě nejedná pouze s odsouzeným, ale také spolupracuje s poskytovateli trestu obecně prospěšných prací, komunikuje se soudy a v rámci přípravného řízení se snaží zjistit, zda je vhodné uložení daného trestu pachateli. (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010)

Dle knihy Probace a mediace (Štern, Ouředníčková, Doubravová, 2010) má trest OPP řadu specifik:

1. Jedná se největší agendu PMS ve vykonávacím řízení. Většina trestních činů spadá pod trest obecně prospěšných prací.
2. V trestu obecně prospěšných prací je zapojeno mnoho subjektů (orgány činné v trestním řízení, státní i nestátní organizace).
3. Vyžaduje nejnáročnější koordinační schopnosti probačního úředníka.

V roce 2010 proběhla změna trestu obecně prospěšných prací, kdy výměra trestu byla od 50–400 hodin s výkonem do jednoho roku od nařízení. Tyto hodiny se přeměnily na současnou sazbu 50 – 300 hodin, ale s výkonem do dvou let. Delší trvající lhůta pro výkon měla dopad na zpomalení nebo oddálení přeměn na trest odnětí svobody. V roce 2016 proběhla doba pro výkon trestu do jednoho roku. Mělo to urychlit proces pro výkon trestu. (Diblíková, 2017)

U výkonu trestu obecně prospěšných prací se může stát, že obviněný dříve selhal při výkonu alternativního trestu a došlo k přeměně tohoto trestu. U méně závažných přečinů je vhodné, aby byl trest obecně prospěšných prací vyměřován v dolní polovině sazby, pokud se jedná o pachatele, který je blízkého věku mladistvého. U těchto trestů je také dobré ukládat přiměřené povinnosti a omezení. Důležitá je potřeba individualizace ve vztahu k pachateli, k jeho životním poměrům a možnostem nápravy. (Scheinost, Válková, 2015)

3.2.4 Propadnutí majetku

Jedná se o nepřísnější sankci, která je uložena ve výjimečných případech trestu nebo zvláště závažných zločinů u kterých se pachatel snažit přivlastnit si cizí majetek. Tento trest se může uložit na veškerý majetek pachatele nebo jen jeho část. (Květenská, 2016) Propadnutí majetku se vztahuje na veškerý majetek odsouzeného, kromě prostředků nebo

věcí, které slouží k uspokojení základních životních potřeb odsouzeného nebo osob o jejichž výchovu či výživu je povinen pečovat. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) Tento trest nelze uložit mladistvému nebo vedle peněžitého trestu. (Právní rámec alternativního řešení trestních věcí, str. 210)

3.2.5 Peněžitý trest

Peněžitý trest je majetková sankce, která má zajistit prostředky pachatele, které by mohly být využity k páčání další trestné činnosti nebo tyto prostředky pochází přímo z trestné činnosti. (Květenská, 2016) Tento trest nepostihuje pouze pachatele, ale může zasáhnout do rodiny nebo vůči osobám, ke kterým má závazky, včetně poškozeného. Tento trest je taky závislý na majetkových poměrech pachatele. (Sotolář, Púry, Šámal, 2000) Zaplacené částky peněžitého trestu náleží státu.

3.2.6 Propadnutí věci

Trest, který spočívá v odebrání věci, se kterou byl spáchán trestný čin. (Květenská, 2016) Tento trest je většinou spojen i s jiným alternativním trestem. Trest se samostatně ukládá, jestliže trestní zákon tento trest vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele není možnost uložení jiného trestu. Tyto propadlé věci náleží státu. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

3.2.7 Zákaz činnosti

Tento trest má zabránit pachateli v páčání trestné činnosti nebo má pachatele vyřadit z určitých funkcí nebo povolání, ke kterým je potřeba odborná způsobilost, aby je nemohl využívat k trestné činnosti. Zákaz činnosti se ukládá na 1 až 10 let. (Květenská, 2016) Jedná se o to, že pachateli mají být zamezeny tyto aktivity, ke kterým směřuje určitá morální a odborná způsobilost kterou zneužil nebo využil k trestné činnosti. Tento trest může být velmi účinný ve veřejných funkcích či vykonávacích profesích, jejichž výkon je zaměřen na důvěru společnosti. (Sotolář, Púry, Šámal, 2000)

3.2.8 Zákaz držení a chovu zvířat

Tento trest byl nově přidán 1. 10. 2020 o novelizaci trestního zákoníku. Pokud se pachatel dopustil trestné činnosti související s držením a chovem nebo péčí o zvíře, může mu soud

zakázat až na 10 let tento chov. Při výkonu trestu odnětí svobody se tato doba nezapočítává. Po vykonání tohoto trestu se hledí na pachatele, jako by nebyl odsouzen. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

3.2.9 Zákaz pobytu

Odsouzený má pouze omezený pohyb na určitém místě, kde byl spáchaný trestný čin. Tento trest nelze uložit na místo trvalého bydliště a trvá 1 až 10 let. (Květenská, 2016) Pachateli může být po dobu výkonu trestu uloženy přiměřené povinnosti či omezení vedoucí k tomu, aby vedl řádný život. Většinou se zde i ukládá náhrada škody nebo odčinil nemajetkovou újmu. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) Toto omezování svobody zákonem je ukládáno, jestliže je to nevyhnutelné pro bezpečnost státu, udržení veřejného pořádku, ochranu zdraví nebo ochranu práv a svobod druhých na vymezeném území. Účelem tohoto trestu je zamezit pachateli navštěvovat místo, kde byl spáchán trestný čin a v budoucnu by zde mohl být znovu spáchán. (Sotolář, Púry, Šámal, 2000)

3.2.10 Zákaz na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Tento trest spočívá v tom, že pachatel může až na 10 let dostat zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, jestliže se dopustil trestného činu během této akce. Pachatel se nesmí takových akcí účastnit. (Spirit, 2014) Při výkonu trestu odnětí svobody se tento trest do něj nezapočítává. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) Mezi společenské akce se započítávají akce i jiného druhu, při kterých dochází k uspokojení společenských potřeb, např. diskotéky, plesy, zábavy, oslavy výročí, ceremoniály apod. Není možné zakázat vstup na všechny společenské akce. Je potřeba vymezit, na jaké zákazy vstupu se tyto činnosti vztahují. V rozsudku musí být určený přesný a jednoznačný zákaz vstupu, aby nedošlo k pochybnostem při výkonu trestu a aby tento trest mohl být kontrolovatelný. Soud může podmíněně upustit od výkonu zbytku trestu, pokud odsouzený vykonal polovinu trestu a v době výkonu trestu vedl řádný život a prokázal, že výkon tohoto trestu už není třeba. (Scheinost, Válková, 2015)

3.2.11 Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti

Odsoudí se pachatel za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dva roky. Ztráta titulů znamená, že odsouzený ztrácí vyznamenání, čestná uznání a jiné české tituly udělené podle vnitrostátních právních předpisů. (Spirit, 2014) Ztráta vojenské hodnosti znamená, že odsouzenému se snižuje vojenská hodnost na hodnost vojína. (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

3.1.12 Vyhoštění

Toto lze uložit pouze pachateli, který není občanem České republiky a tím pádem mu zabránit páchání trestného činu na našem území. Soud s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu může uložit trest vyhoštění od jednoho roku až do 10 let nebo na dobu neurčitou. (Květenská, 2016) Může se ukládat jako samostatný trest nebo i vedle jiného trestu, pokud to vyžaduje bezpečnost společnosti, majetku či obecný zájem. (Sotolář, Púry, Šámal, 2000).

3.2 Ukládání trestu v kontextu republiky

Svou činnost PMS vykonává již 20 let. Během těchto let se změnil trestní zákoník, kdy došlo k rekonstrukci ustanovení týkajících se výkonu probace a mediace. Způsoby jsou však zachovány. Poslední úpravou trestní zákoník prošel 1. 10. 2020, kdy byly změněny především podmínky trestu obecně prospěšných prací. (Květenská, 2016) Soud je povinen uložit trest a jeho výměru podle trestního zákoníku, ale musí přihlížet na skutečnosti, které se týkají pachatele. Jedná se o to, aby pachateli byl uložen nejvhodnější trest, který by splnil účel, jenž se od něj očekává. Přihlíží se k možnostem nápravy. (Matoušková, 2013) Při ukládání trestu by měly být respektovány základní zásady trestání. Dále musí být posouzeny předpoklady uložení konkrétního trestu pro konkrétní případ. Účinnost trestu může na každého pachatele působit odlišně. (Právní rámec alternativního řešení trestních věcí)

Všechny činnosti a odborné postupy probačních pracovníků jsou upraveny metodickými postupy. Metodické postupy slouží ke standardizaci a sjednocení praxe všech pracovníků.

V metodických postupech jsou upraveny postupy probačních úředníků v různých agendách. Samostatnou kapitolou metodických postupů jsou činnosti, které upravují práci s mládeží, s osobami závislých na návykových a psychotropních látkách, s oběťmi trestných činů, se zadluženými osobami a v oblasti hodnocení rizik a potřeb.

Při práci s obviněným je základním předpokladem pro uložení vhodného alternativního trestu, zejména individualizace jedince, velké množství informací o odsouzeném a jeho aktuální životní situaci. Pokud soud uloží trest obecně prospěšných prací nebo trest domácího vězení je důležitý postoj obviněného k uložení trestu a jeho ochota a snaha spolupráce s PMS. Mezi individuální přístupy k obviněnému a pro lepší výkon alternativních trestů je možnost odborného stanoviska PMS k možnosti uložení daného trestu a toto stanovisko je přístupné státním zástupcům tak i soudcům. Tyto stanoviska obsahují aktuální informace o pachateli nebo analýzy rizik případně jestli se jedná o recidivistu. Mezi tyto informace patří osobní, rodinné, majetkové, sociální a další kritéria, které jsou potřebné pro uložení konkrétního trestu. (Scheinost, 2020)

Probační a mediační služba nepřímým způsobem ovlivňuje vývoj sankčního systému České republiky, zejména v oblasti předjednání alternativního trestu v podobě přípravy podkladů pro rozhodnutí soudce či státního zástupce. Probační úředník kontroluje všechny uložené sankce na základě pověření soudu. Kontroluje i ty, které byly přeměněny nebo uloženy souhrnným trestem. (Scheinost, 2020)

Pro kontrolu výkonu alternativního trestu je spis pachatele, kterému soud uložil plnit některou z uložených sankcí či opatření nebo ho podmíněně propustil z výkonu trestu odnětí svobody. Mezi sankce patří všechny alternativní tresty, ale i trestní opatření a výchovná opatření u mladistvých a dítěti mladším 15 let, které jsou definovány v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. (Scheinost, 2020)

3.3 Práce s odsouzenými

Pokud se člověk staví do pozice odsouzeného, většinou se změní jeho prožívání, uvažování a chování. Odsouzení je pro mnohé velkou zátěží, kdy mají pocit, že jsou ohroženi. Reakcí na tento pocit je spuštění obranného mechanismu, jejichž charakter je závislý na osobnosti obviněného člověka, jeho životních zkušenostech a jeho aktuálním fyzickým a psychickým stavu. U takového jedince můžou nastat reakce, kdy si myslí, že

jeho výpověď je ve shodě s realitou nebo na druhé straně se můžou objevovat jednoznačné, účelové, vědomé obrany, např. lhaní a zapírání. (Vágnerová, 2002) Pracovník PMS ke své práci využívá mnoho postupů a způsobů, které můžeme rozdělit na 2 kategorie, a to na aktivní a pasivní nástroje. Aktivní nástroje představují zapojení klienta a vyžaduje se od něj určitá míra spolupráce. Na druhé straně pasivní nástroje představují jednostrannou aktivitu probačního úředníka a klientovu přítomnost, nebo – li aktivní účast není vyžadována. Klíčovým nástrojem v aktivních nástrojích probačních pracovníků je profesionální rozhovor a mezi pasivní nástroje patří předávání informací, vedení dokumentace a spisu, ověřování a získávání informací o klientovi z dalších zdrojů. (Doubravová, 2001) Fungování PMS vytváří další pole působnosti v oblasti sociální práce, kdy je prosazován individualizovaného právního následku trestného činu a stejný postup integrace těchto jedinců do společnosti. Sociální práce je vědní disciplína, která svými speciálními metodami zajišťuje péči o člověka na profesionální úrovni. Jsou zde obsaženy poznatky z různých společenských věd, jako je psychologie, pedagogika, sociologie, právnické a ekonomické vědy. Všechny tyto poznatky tvoří základ pro profesionální působení pracovníků, kteří jsou zaměřeny na práci s jednotlivci, skupiny nebo komunity a cílem je dosáhnout optimálního fungování ve společnosti. V posledních letech se rozrůstá pracovníků zaměřených na pomoc odsouzeným nebo propuštěním z výkonu trestu při integraci do společnosti. (Černíková, 2008) Při uložení alternativního trestu a vhodném a účinném vedení ze strany probačních úředníků, poskytují méně narušeným pachatelům novou či další příležitost řešit své problémy způsobem, který jim dává šanci uspokojit zpátky začlenění zpátky do společnosti při zachování rodinných i společenských vztahů. (Právní rámec alternativního řešení trestních věcí, str. 193)

Během práce s odsouzeným a zpracováním zprávy je potřeba, aby probační úředník se zaměřil na hodnocení rizik a potřeba obviněného. Má možnost formulovat návrhy a podněty na vhodná přiměřená omezení a povinnosti, které cílí na rizikové oblasti obviněného z hlediska další možné recidivy. Tyto opatření by měla být cílená a měla by nabízet další možnosti omezení či povinnosti pro obviněného. Pokud se tyto doporučení pro omezení či povinnosti pro obviněného vyskytují ve zprávě PMS většinou jsou soudy akceptovány.

Probační úředníci by měli znát různé techniky komunikace jako např. motivační rozhovor, kdy podstatné není snaha přesvědčit klienta, aby dělal něco proti své vůli, ale rozvíjet jeho pozitivní prvky a zaměřit se na jeho silné stránky. Postupy k dosažení změn

můžou být např. pozorné naslouchání, vyjádření pochopení, příznivá podpora, ujištění klienta, že vše záleží na něm a jeho vlastní vůli, co rozhodne o jeho dalším záměru. Při práci s klientem je také vliv v jakém prostředí se konzultace odehrává, jaké jsou postoje a chování pracovníků probační služby s nimiž přijde do kontaktu. Tyto všechny okolnosti mohou posílit nebo oslabit obviněného v jeho motivaci a ke změně v jeho chování. (Tomášek, Diblíková, Scheinost, 2016)

Při práci s odsouzenými je důležité posoudit jejich životní situaci. Posouzení životní situace je činnost, která souvisí s dalšími aktivitami probačních úředníků a výsledky jsou důležité poznatky pro klíčové činnosti směřující ke zlepšení sociální situace klienta. (časopis sociální práce, Navrátil)

Lidé, kteří jsou odsouzeni jsou mnohdy diskriminováni, protože společnost má zakotvené určité znaky pro určité skupiny. Za diskriminaci považuje postoje a způsoby chování, kterými jsou jedinci nebo skupiny znevýhodňováni nebo ponižováni z nějakého důvodu. (Jandourek, 2003)

4 Nejčastěji ukládané alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou

Následující kapitola se zaměřuje především na samotný okres Žďár nad Sázavou, který je stručně charakterizován a jsou zde v tabulkách uvedené uložené alternativní tresty v rámci okresu a celková kriminalita za sledované období od roku 2015-2020. Dále je zde zmíněno statistické srovnání okresů s podobným počtem obyvatel, jako má Žďár nad Sázavou s ostatními okresy v soudním jihomoravském kraji.

4.1 Vymezení okresu Žďár nad Sázavou

Okres Žďár nad Sázavou se nachází v kraji Vysočina. Svoji rozlohou je okres Žďár nad Sázavou třetím největším v republice. Je tvořen čtyřmi obcemi s rozšířenou působností. Jsou to: Bystřice nad Pernštejnem, Nové Město na Moravě, Velké Meziříčí a Žďár nad Sázavou. Pro žďárský okres je typický průmyslově-zemědělský charakter. Počtem obyvatel se okres Žďár nad Sázavou řadí mezi okresy s nadprůměrným počtem obyvatel. Celkový počet obyvatel se rok od roku snižuje. Dle českého statistického úřadu se celkový pokles populace projevuje ve všech okresech Kraje Vysočina s výjimkou Pelhřimovska. Podle oficiálních údajů je v okrese Žďár nad Sázavou podíl nejpočetněji zastoupených národností, s trvalým pobytem a dlouhodobým pobytem. Nezaměstnanost je relativně vysoká. Typickou charakteristikou dlouhodobě nezaměstnaných je jejich nízké vzdělání. Podle ČSÚ mělo více než 2/3 dlouhodobě nezaměstnaných na žďársku základní vzdělání nebo střední vzdělání bez maturity. Nízká úroveň výchozího vzdělávání tak ztěžuje možnosti získání dalších odborností uplatnitelných na trhu práce. (Žďár nad Sázavou, 2015)

V okrese Žďár nad Sázavou se oficiálně vyskytují tři vyloučené lokality a všechny jsou v samotném Žďáře nad Sázavou. Projevem sociálního vyloučení je dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, život v prostorově vyloučených částech obcí, nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav. Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit mají problémy s gamblerstvím, návykovými látkami, alkoholismem, záškoláctvím, domácím násilím, prostitucí. Dochází zde k narušení občanského soužití, řada rodin se ocitá v tzv. dluhové pasti. Podle Policie ČR je bezpečnostní situace v sociálně

vyločených lokalitách poměrně stabilizované a není zde zaznamenaná zvýšená trestná činnost. Převážně se jedná o drobnou pouliční kriminalitu, trestnou činnost spojenou s distribucí drog a majetková kriminalita. Podle odborníků je potřeba se v těchto lokalitách zaměřit na zvýšenou pozornost.

Preventivním, ale i represivním opatřením proti kriminalitě páchané na veřejných prostranstvích, majetkové kriminalitě a při vytváření bezpečnostních zón je kamerový dohlížecí systém (dále jen KDS). V současné době KDS provozují všechna čtyři města s rozšířenou působností z okresu Žďár nad Sázavou. Ve třech obcích okresu Žďár nad Sázavou zabezpečuje veřejný pořádek a preventivně působí proti potencionálním pachatelům protiprávního jednání Městská policie ve Žďáře nad Sázavou, Novém Městě na Moravě, Velké Meziříčí. V Bystřici nad Pernštejnem se podílí na ochraně veřejného pořádku pochůzková služba LARN, která s městským úřadem úzce spolupracuje. Celková kriminalita v okrese Žďár nad Sázavou je jednou z nejnižších v České republice. Na tuto skutečnost má mimo jiné vliv činnosti asistentů prevence kriminality, kteří působí ve Žďáře nad Sázavou. Kamerový systém působí sice na snížení páchaní přestupků a trestných činů v centrech měst, ale zapříčiňuje také přesun rizikového chování do míst s větší anonymitou. V okrese Žďár nad Sázavou se také navýšila objasněnost trestných činů. Okres Žďár nad Sázavou vyniká svým přístupem k preventivním aktivitám. Zdejší základní a střední školy využívají služby neziskových organizací, které nabízí interaktivní zážitkové programy primární a selektivní prevence. Zájem je především o programy týkajícího se rizikového chování jako je šikana, kyberšikana, kyberkriminalita, zneužívání návykových látek, rizikové sexuální chování, finanční negramotnost. (Svobodová, 2017)

4.2 Ukládané alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou

V následující tabulce jsou znázorněna data od roku 2013 do roku 2016, kdy byla zaznamenána kriminalita počtu stíhaných osob spolu s dětmi v okrese Žďár nad Sázavou. Data jsou uvedena pouze do roku 2015, kdy Policie České republiky zaznamenávala do statistických údajů u dětí a mladistvých počet vyšetřovaných osob. Od roku 2016 provedli ve výkaznictví zásadní změnu a ve svém výkaznictví uvádí počet spáchaných skutků. Proto není možné data za rok 2016 srovnávat s předchozími..

Celková kriminalita v okrese Žďár nad Sázavou v letech 2013–2016 (dospělí i mládež)

	2013	2014	2015	2016
Počet zjištěných trestných činů	1 731	1 535	1257	1033
Počet objasněných trestných činů	909	839	748	604
Objasněno v %	52,5 %	54,6 %	59,5 %	58,5 %

Tabulka č. 1: Celková kriminalita okresu Žďár nad Sázavou v letech 2013–2016 (dospělí a mládež)

V další tabulce je statisticky popsáno kolik nových případů alternativních trestů bylo ve sledovaném období v okrese Žďár nad Sázavou. Z tabulky je patrné, že nejvíce uložených trestů byl trest obecně prospěšných prací, dále podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s uloženým dohledem. Početnou skupinu tvoří podmíněné propuštění s dohledem. Trest domácího vězení není v okrese Žďár nad Sázavou častý. Výjimečný byl rok 2016 a 2018, kdy byl trest domácího vězení nejpočetnější za sledované roky. Místo uložení trestu domácího vězení se hledá jiná alternativa potrestání. Ostatní případy jsou ojedinělé. V roce 2020 byl velký nárůst agendy S PPD, kdy středisko probační služby ve Žďáře nad Sázavou se zapojilo do méně známé agendy s názvem Parole. Tento projekt spočíval v tom, že odsouzený ve vězení měl možnost v rámci přípravy na podmíněné propuštění požádat o spolupráci probačního úředníka. Odsouzený kontaktuje probačního úředníka tehdy, kdy je aktivně připraven se připravovat na své propuštění. Během spolupráce úředník skládá a ověřuje informace o odsouzeném. Tyto informace jsou pak nedílnou součástí při rozhodování soudu o předčasném propuštění z vězení. (leták PMS Parole)

Trest obecně prospěšných prací je většinou uložen za trestné činy, jakou jsou: neplacení výživného, zákaz řízení, krádež, výtržnictví, nedovolená výroba omamných a psychotropních látek, proto se jedná o nejpočetnější agendu. Jedná se o méně závažné trestné činy. Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s uloženým dohledem je většinou ukládán za trestné činy spojené s ublížením na zdraví, s nedovolenou výrobou omamných a psychotropních látek, výtržnictví. Trest domácího vězení je většinou vázán

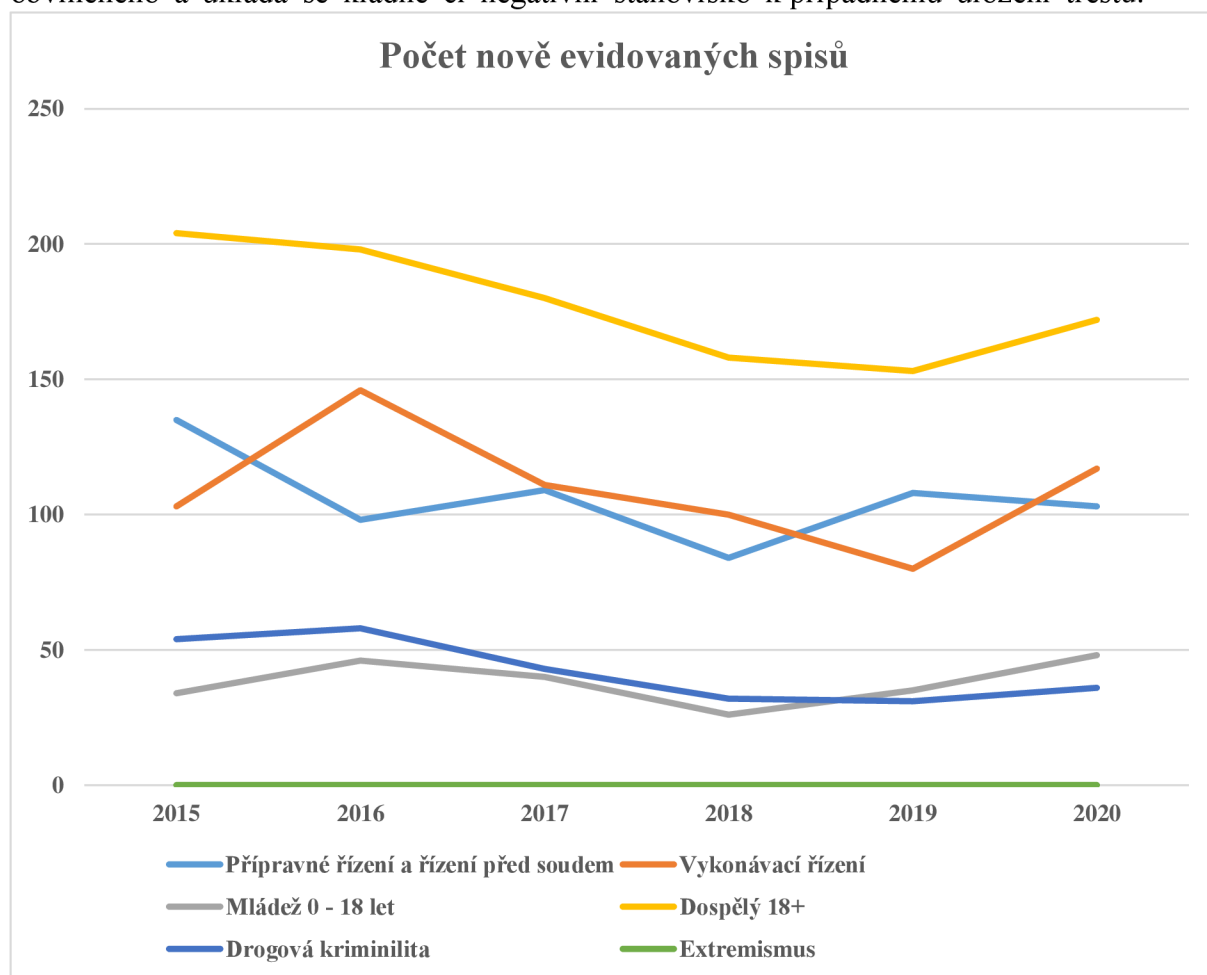
s trestnou činností, jakou jsou úvěrové podvody, napadení, apod. Jedná se spíše o závažnější trestné činy nebo o přeměnu alternativního trestu na trest odnětí svobody, např. u nevykonaných obecně prospěšných prací.

Počet nových případů za jednotlivé roky v okrese Žďár nad Sázavou

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
OPP – obecně prospěšné práce	57	64	52	40	31	45
PUPD – podmíněné upuštění od potrestání s uloženým dohledem	1	1	0	0	0	1
PO – podmíněné odsouzení s uloženými přiměřenými povinnostmi, omezeními	0	0	2	3	1	1
POD (dohled) – podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s uloženým dohledem	24	38	28	26	24	16
PP – podmíněné propuštění s uloženými povinnostmi, omezeními	0	0	0	0	0	0
PPD – podmíněné propuštění s dohledem	4	6	10	8	13	20
S PPD – příprava podkladů pro možnost podmíněného propuštění s dohledem, stanovisko k podmíněnému propuštění s dohledem	0	0	0	0	0	12
TDV – trest domácího vězení	3	6	5	6	2	2
OLD – stanovisko k propuštění z ochranného léčení	2	1	0	1	0	1

Tabulka č. 2: Fáze případu, dospělý 18+, okres Žďár nad Sázavou

Graficky jsou zde znázorněny nově evidované spisy za určité sledované období. Můžeme si povšimnout, že počet dospělých, kteří byli evidováni od roku 2015 klesá a od roku 2019 se znovu pomalu roste nahoru. Extremismus v posledních letech na středisku nebyl vůbec zaznamenán a drží se na 0. Za stabilní klienty můžeme považovat mládež 0–18 let. Za sledované období není zde vidět větší či menší nárůst či pokles. Tak jako drogová kriminalita se pohybuje více méně na stejné úrovni za celé sledované období. Za pohyblivé složky můžeme považovat vykonávací, přípravné řízení a řízení před soudem. V tomto směru je důležitá spolupráce se soudy, pokud v přípravném řízení je PMS pověřena projednat podmínky určitého trestu. Většinou se tak děje u trestu obecně prospěšných prací a u trestu domácího vězení. Zjišťuje se postoj či zdravotní stav obviněného a ukládá se kladné či negativní stanovisko k případnému uložení trestu.

Graf č. 1: Počet nově evidovaných spisů od počátku do konce sledovaného období v okrese Žďár nad Sázavou

Pokud srovnáme tabulku č. 3 a tabulku č. 4, tak je jasné, že kriminalita u dospělých je mnohem větší než u mladistvých. Pokud se podíváme na tabulku č. 3 nejpočetnější

skupinu tvoří přípravné řízení a řízení před soudem, poté následuje vykonávací řízení. Jsou zde i případy, kdy pachatelé byly děti mladší 15 let. Většinou trestná činnost byla spojena s drogovou kriminalitou. Děti v tomto věku mnohdy experimentují s marihuanou v některých případech se vyskytují drogy jako je např. pervitin. U tabulky č. 3 je vidět, že všechny agendy se každým rokem pohybují stejně. Velký nárůst případů byl v roce 2015 v přípravném a řízení a řízení před soudem. Vykonávací řízení zaznamenalo velký nárůst v roce 2016 poté ostatní roky byly na stejných úrovních, a tak velký počet už nebyl zaznamenán. Drogová kriminalita byla v každém roce. U dospělých byl největší nárůst evidovaných případů v roce 2015 a 2016, kdy středisko zaznamenalo velký nápor ze strany soudu. Opět za sledované období nebyl zaznamenán extremismus a spousta případů měla spojitost s drogovou kriminalitou.

Evidované případy – mladiství

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Přípravné řízení a řízení před soudem	22	13	26	10	26	29
Vykonávací řízení	12	30	14	16	9	19
Spácháno dětmi 0 -14 let	6	2	1	11	3	7
Drogová kriminalita	15	18	11	12	8	11
Extremismus	0	0	0	0	0	0
Celkem	34	46	40	26	35	48

Tabulka č. 3: Evidované případy od počátku do konce roku – mladiství

Evidované případy – dospělý 18 +

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Přípravné řízení a řízení před soudem	113	82	83	74	82	74
Vykonávací řízení	91	116	97	84	71	98
Drogová kriminalita	39	40	32	20	23	25
Extremismus	0	0	0	0	0	0
Celkem	204	198	180	158	153	172

Tabulka č. 4: Evidované případy od počátku do konce roku – dospělý 18+

4.3 Statistické srovnání alternativních trestů v ostatních okresech

Pro statistické srovnání alternativních trestů byl záměrně vybrán rok 2019, který nebyl zasažen epidemiologickou situací spojené s nálezou Covid-19. V tomto období Probační a mediační služba fungovala v klasickém režimu a totéž i soudy. V roce 2020, kdy přišla tato pandemie začala střediska PMS, soudy a státní zastupitelství pracovat v omezeném režimu a výkon práce nebyl tolik efektivní a proto práce probačních úředníků se mohla v jednotlivých okresech lišit. Pro toto srovnání byly vybrány střediska s podobnými počty obyvatel, jako má Žďár nad Sázavou a to střediska v Blansku, v Břeclavi, v Kroměříži, ve Vyškově a v Uherském Hradišti. Všechny tyto okresy spadají pod soudní jihomoravský kraj.

Srovnání okresů

2019	OPP	POD	PPD	S PPD	PUPD	PP	TDV	TZV	PO
Blansko	29	45	11	0	0	0	0	0	0
Břeclav	69	28	22	16	0	0	0	0	0
Kroměříž	57	41	16	0	1	1	0	0	0
Vyškov	35	29	12	0	0	0	2	0	0
Uherské Hradiště	51	34	17	0	0	0	5	2	0
Žďár nad Sázavou	31	24	13	0	0	0	2	0	1

Tabulka č. 5: Srovnání alternativních trestů v jiných okresech s okresem Žďár nad Sázavou

Z uvedené tabulky je patrné, že nejčastěji ukládanou agendou je agenda OPP, POD a PPD. Ostatní agendy jsou pouze ojedinělé a vyskytují se výjimečně. Jak si můžeme všimnout, tak v okresech jsou pohyblivé počty nových případů v jednotlivých agendách, proto nelze jednoznačně určit, které středisko je více či méně vytížené.

Počet nově evidovaných spisů v jihomoravském soudním kraji za rok 2019

	Počet spisů
V přípravném řízení a řízení před soudem	1121
Ve vykonávacím řízení	2231
Drogová kriminalita	574
Extremismus	1

Tabulka č. 6: Celkový počet nově evidovaných spisů v jihomoravském soudním kraji za rok 2019

Celkový počet nových případů za rok 2019

	OPP	PUPD	PO	POD	PP	PPD	S PPD	TDV	TZV
Brno	407	0	0	182	0	108	12	6	2
Blansko	29	0	0	45	0	11	0	0	0
Břeclav	69	0	0	28	0	22	16	0	0
Hodonín	75	0	0	31	0	28	0	2	1
Jihlava	72	0	0	53	0	22	1	4	0
Kroměříž	57	1	0	41	1	16	0	0	0
Prostějov	56	0	2	59	0	18	0	9	3
Třebíč	50	0	10	61	0	22	26	2	0
Uherské Hradiště	51	0	0	34	0	17	0	5	2
Vyškov	35	0	0	29	0	12	0	2	0
Zlín	42	0	0	38	1	34	0	0	2
Znojmo	78	0	0	65	0	34	15	3	0
Žďár nad Sázavou	31	0	1	24	0	13	0	2	0
Celkem	1052	1	13	690	2	357	70	36	10

Tabulka č. 7: Celkový počet nově evidovaných případů ve střediscích jihomoravského soudního kraje za rok 2019

5 Hodnocení významu a dopadu alternativního trestu pro odsouzené

Poslední kapitola se zabývá samotným výzkumem diplomové práce. V praktické části budou popsány dílčí cíle, které navazují na hlavní cíl práce. Dále je potřeba se seznámit s technikou sběru dat, která byla použita. Pomocí sesbíraných dat jsou sestaveny jednotlivé životní příběhy klientů PMS ve Žďáře nad Sázavou a z dotazníkového šetření je sestaven závěr v podobě hlavního cíle.

5.1 Metodologie výzkumného šetření a cíle výzkumu

Výzkumným problémem je zjistit jak odsouzení hodnotí své alternativní tresty, které jim byly uloženy soudem před trestem odnětí svobody. Tento problém má nastínit pohled odsouzených na jejich alternativní tresty, trestnou činnost a jejich vlastní pocity na celou věc. V rámci této práce se pokusím zjistit, jaký pohled na alternativní tresty mají samotní odsouzení a jaké dopady to mělo na jejich život.

Hlavním cílem této práce je, zjistit jak odsouzení hodnotí význam a dopad alternativního trestu, který jim byl uložen. Tito odsouzení především pochází z okresu Žďár nad Sázavou na které je práce zaměřena. Ze získaných informací vyvstanou různé pohledy od různých informantů. Mimo to bude i zjišťováno, jaké dopady tresty měly na osobní život odsouzených, co jim trest dal či vzal. Zpětná vazba od odsouzených může sloužit jako zjištění pro společnost, jaké tyto tresty mají dopady na samotné odsouzené, ale může sloužit i pro odbornou veřejnost ze strany probačních úředníků, soudců a státních zástupců, aby jim bylo více zřejmé, jak tresty mohou být pro některé přísné a jak třeba tyto tresty mají být ukládány.

Kromě hlavního cíle, byly sestaveny i dílčí cíle (DC):

Dílčí cíl č. 1 (DC1): Jaký je postoj odsouzených k alternativním trestům?

Tento cíl spočívá v náhledu odsouzených k alternativním trestům jako samostatně uloženým trestům před trestem odnětí svobody. Má poukázat na to, jaký názor mají odsouzení na alternativní tresty a výkon trestu odnětí svobody, v čem vidí výhody či

nevýhody těchto trestů a jaký to pro ně může být přínos. Také poukazuje na to, jestli alternativní tresty jsou spravedlivě ukládány v rámci trestních sankcí. Tento cíl také zkoumá, zda tyto tresty odsouzeného posunuli v životě dál a zda si odsouzený uvědomil priority svého života.

Dílčí cíl č. 2 (DC2): Jak se odsouzení staví k uložení alternativního trestu k míře jejich trestné činnosti?

V tomto dílčím cíli je úkolem zjistit, jak se odsouzený staví k uložení vlastního alternativního trestu k míře jejich spáchaného trestného činu. Pro některé odsouzené může být uložení alternativního trestu přísným trestem a nejsou s trestem spokojeni. Svoji nespokojenost vyjadřují tím, že tyto tresty porušují nebo páchají další trestné činy. Stávají se z nich recidivisty. Naopak někteří odsouzení jsou z těchto alternativních trestů poučeni, že je bez problému vykonají a jsou dostatečně motivováni nepáchat další trestné činy. Berou to jako možnost vrátit se zpátky do běžného života a začít znovu od začátku. U trestu obecně prospěšných prací se za výhodu považuje, že pokud odsouzený odpracuje uložený počet hodin, posléze jeho trestní záznam s tímto trestem bude smazán z rejstříku trestů, a to pro mnohé je dostačující inspirací, aby tento trest odpracovali, protože se na ně bude hledět, jakoby nebyli odsouzeni a může jim to v budoucnosti pomoci např. v zaměstnání. Tento trest je nejvíce ukládán a při předběžném projednávání obviněný se spíše přiklání k tomuto druhu trestu.

Dílčí cíl č. 3 (DC3): Jak odsouzený retrospektivně vnímá svoji trestnou činnost?

Poslední dílčí cíl bude zaměřen na trestnou činnost, kterou spáchali odsouzení a jak se na tento trestný čin s postupem času koukají. V cíli jsou zahrnuty otázky zaměřeny na trestný čin, který byl spáchán. Co by odsouzený udělal jinak, jak se na svoji trestnou činnost dívá odsouzený s postupem času, jaké to pro něj mělo následky a co mu to v životě přineslo či vzalo. Toto uvědomění je v životě odsouzeného velmi důležité, neboť se mu může podařit najít nové já a může ho to do života poučit. Proto je důležité, aby se odsouzený retrospektivně podíval, co spáchal a jaké to pro něj mělo následky.

V této diplomové práci v rámci výzkumného šetření byla použita kvalitativní strategie, neboť tento přístup dokáže vyprávět příběh odsouzeného a to je pro probačního úředníka zásadní věc, kterou musí udělat – zjistit jeho životní situaci a současný stav. Kvalitativní přístupy mluví o tom, co se kdy a jak stalo, komu a jaké z toho plynou důsledky. Studie,

kteří využívají kvalitativní strategie používají techniku sběru dat, jako např. jsou narativní rozhovory, polostrukturované rozhovory, pozorování nebo zkoumání dokumentů, které jsou v souladu s interpretativní perspektivou. Samotný výzkumník má interakční, adaptivní a úsudkové schopnosti. Vědci, kteří používají tuto strategii se snaží porozumět danému fenoménu, jakou jsou životní situace klienta, apod., proto je důležitý popis a interpretace sociálního prostředí jedinců pro porozumění toho, čeho bylo ve výzkumu pozorováno. (Smutek, 2014) Vzhledem k tomu, že cílem výzkumu je zjistit pohled od odsouzených na jejich alternativní tresty, kvalitativní strategie se jeví jako nejvhodnější metoda. Mezi nevýhody těchto strategií může být časová náročnost při sběru dat, nedostatek informací od informantů. Mezi přednosti však můžeme zařadit zkoumání výzkumu v přirozeném prostředí, na které jsou informanti zvyklí. Je potřeba si uvědomovat veškeré výhody či nevýhody, které můžou z kvalitativní strategie vyvstat.

Při každém zkoumání daného vzorku je potřeba dbát zvýšenou ohleduplnost na etická rizika, objektivitu a reliabilitu měření. Objektivitou se rozumí nezávislost respondenta, reliabilita představuje spolehlivost mezi měřeními a tím, co chceme měřit. Validita značí pravdivost a platnost měření. Toto dotazníkové šetření probíhalo anonymní formou kvůli ochraně osobních údajů, která je zakotvena v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Údaje o informantech nebudou zveřejněna, aby nedošlo ke zneužití osobních údajů. Dotazníkové šetření bude probíhat pouze za vyslovení souhlasu všech informantů. Všichni informanti budou obeznámeni, proč je realizován tento výzkum a za jakým účelem byli vybráni. Bude apelováno, aby informanti odpovídali srozumitelně a poskytli veškeré potřebné informace ke zpracování výzkumu. Šetření probíhalo na středisku PMS ve Žďáře nad Sázavou. Je to z důvodu, že odsouzení toto prostředí znají a mají s ním zkušenosti. Nebylo by vhodné se s odsouzenými setkávat na místě, které je pro ně neznámé.

5.1.1 Metody a techniky sběru dat

Získaná data v kvalitativním přístupu mohou být odlišná podle vnitřních charakteristik, jakou jsou např. slova, čísla a nebo podle toho jak jsou získány. Rozdíl můžeme vidět mezi primárními a sekundárními daty. Primární data představují sběr dat pomocí nástrojů, jako je dotazník, rozhovor za účelem sestavení konkrétní studie. Za sekundární data jsou považovány informace získány od jiných výzkumníků, organizací a úřadů pro své vlastní účely. Většinou se při výzkumu používá více technik sběru dat. (Smutek, 2014)

V tomto výzkumu byly použity dvě metody sběru dat a to: dotazníkové šetření a rozhovor. Byly sestaveny cíle a strategie výzkumu a poté byly vybrány vhodné metody sběru dat. Nejprve byl sestaven dotazník, který obsahoval sestavené otázky, které navazovaly na dílčí cíle. Během rozhovoru byl tento dotazník pokládán informantům, kteří na otázky odpovídali a odpovědi byly zaznamenány na papír. Z odpovědí bylo použito jen to, co bylo potřeba k dosažení hlavního cíle. Ze získaných dat byly sestaveny životní příběhy informantů. Životní příběhy přibližují soukromé životy informantů a popisují jejich cestu Probační a mediační službou s jejich alternativními tresty. V poslední části práce bylo sestaveno zhodnocení uložených alternativních trestů a pohled odsouzeného na celý proces.

Transformační tabulka

Hlavní cíl	Dílčí cíl (DC)	Metody a techniky sběru dat	Zdroj
Cílem práce je zjistit, jak odsouzení hodnotí význam a dopad alternativního trestu.	DC1: Jaký je postoj odsouzených k alternativním trestům.	Rozhovor a dotazníkové šetření.	Klient PMS, spis klienta.
	DC2: Jak se odsouzení staví k uložení alternativního trestu k míře jejich trestné činnosti.	Rozhovor a dotazníkové šetření.	Klient PMS, spis klienta.
	DC3: Jak odsouzený retrospektivně vnímá svoji trestnou činnost.	Rozhovor a dotazníkové šetření.	Klient PMS, spis klienta.

Tabulka č. 8: Transformační tabulka

Nyní jsou sestaveny cíle a strategie výzkumu. Jsou vybrány vhodné výzkumné metody a techniky sběru dat. V tomto výzkumu budou použity 2 metody sběru dat a to: dotazníkové

šetření společně s rozhovory. Ve výše uvedené transformační tabulce jsou popsány dílčí cíle a jejich metody a techniky sběru dat. Ke všem dílčím cílům č. 1, 2, 3 (DC1, DC2, DC3) byly použity kvalitativní strategie formou rozhovoru a dotazníkového šetření.

Při sestavení rozhovorů je důležité, aby otázky byly dobře zformulované a výzkumník by měl správně reagovat na odpovědi. Dalším důležitým faktorem je správné určení výzkumného vzorku. To znamená, že informanti byli vybráni pomocí probačních úředníků na středisku ve Žďáře nad Sázavou, jelikož samotní pracovníci znají své klienty nejlíp a dokážou odhadnout, kteří klienti by byli ochotni se zúčastnit výzkumu. Pro informanty bylo také důležité místo, kde bude výzkum probíhat. Nejpřirozenějším prostředím je pro ně středisko PMS ve Žďáře nad Sázavou, kam jsou zvyklí docházet. Při sběru dat jsou zvoleny metody se kterými umíme nejvíce pracovat, např. diktafon, zápisník, nahrávky. V tomto výzkumu byl použit zápisník. Následně je potřeba dobře interpretovat sesbíraná data a následně z nich udělat závěrečnou zprávu, která musí být přehledná a srozumitelná. Tato metoda je nejlepší způsob, jak dosáhnout hlavního cíle.

Další zvolenou metodou je dotazníkové šetření. Tato technika sběru dat bývá nejčastěji používaná. Je podstatné dotazník dobře sestavit a promyslet jeho obsah. Dotazník je schopen získat velké množství informací o zkoumaném vzorku. (Smutek, 2014) U dotazníkového šetření je potřeba si určit zkoumané jevy, jako je např. chování a vlastnosti určitých lidí, názory a postoje, apod. Byl stanoven zkoumaný vzorek. V tomto případě se jedná o informanty, kteří jsou popsáni v tabulce viz. níže.

Výzkumný vzorek

Informant	Pohlaví	Vzdělání	Pracovní pozice	Trestní minulost	Výkon trestu odnětí svobody
I1	muž	základní	brigáda	ano	ano
I2	muž	základní	brigáda	ano	ne
I3	muž	střední s maturitou	dělník ve výrobě	ne	ne
I4	žena	základní	nezaměstnaná	ano	ne
I5	muž	střední s maturitou	---	ne	ne

Tabulka č. 9 : Výzkumný vzorek

Před zahájením výzkumu byli informanti předem informováni, co takový výzkum obnáší. Budou seznámeni se základními pravidly výzkumu, hlavně o naprosté anonymitě, která je nedílnou součástí. Časový horizont se bude odvíjet od každého informanta zvlášť. Dá se předpokládat, že každý bude odpovídat na položené otázky různým způsobem a délka rozhovoru se může protáhnout. Veškeré odpovědi od informantů budou zaznamenány do zápisníku. Dalšími dostupnými dokumenty budou osobní spisy informantů, které obsahují doplňující informace, které nám budou vyprávět vlastní příběhy informantů.

Po ukončení rozhovorů s informanty budou získaná data zpracována do jednotlivých dílčích cílů. Tyto cíle budou doplněny o konkrétní odpovědi od informantů. Dále budou vytvořeny příběhy informantů, které nám přiblíží soukromí život informantů a díky tomu se s informanty můžeme tímto způsobem seznámit. Příběhy jsou zpracovány i s pomocí spisů a s doplňujícími informacemi od probačnických úředníků ze střediska PMS.

5.2 Životní příběhy odsouzených

5.2.1. Informant 1 (I1)

Informant č. 1 je od roku 2014 trestně stíhán. Byl odsouzen za výtržnictví a soud mu uložil trest odnětí svobody podmíněně na 7 měsíců se zkušební dobou na 24 měsíců. Tato zkušební doba se mu prodloužila až do roku 2019. Během této zkušební doby byl znovu v roce 2016 trestně odsouzen za krádež a byl mu uložen trest odnětí svobody podmíněně na 7 měsíců se zkušební dobou na 18 měsíců. Opět v roce 2017 spáchal novou trestnou činnost za nedovolenou výrobu omamných a psychotropních látek a za to mu byl uložen trest obecně prospěšných prací ve výměře 240 hodin, které vykonal. V neposlední řadě opět v roce 2017 páchal trestný čin, ale bylo to v době, kdy mu běžely dvě podmínky současně. Za maření výkonu úřední osoby, v době trvání zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení všech motorových vozidel opakovaně řídil různá vozidla a za to mu soud uložil trest obecně prospěšných prací ve výměře 200 hodin a zákaz řízení motorových vozidel na 2 roky.

Informant č. 1 byl probačním úředníkem vyzván k osobní konzultaci k probačnímu úředníkovi, kde měli být sepsány podklady pro nařízení trestu OPP. Jelikož docházka z předchozího trestu byla problematická a trest mu mohl být přeměněn, trest byl nařízen pod městskou policii, kde se očekávalo, že informant č. 1 bude pod dohledem a bude řádně vykonávat. V roce 2018 se účastnil soudu kvůli trestnému stíhání za nedovolenou výrobu a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami. K soudu mu byla přidělena právní zástupkyně. Měl strach, jak tento soud dopadne, jelikož nechtěl jít do vězení. Soud dopadl dobře, nebyl odsouzen, ale státní zástupce se proti tomuto rozhodnutí odvolal. Poté se informant č. 1 na delší dobu odmlčel, jelikož mu byl trest za nedovolenou výrobu omamných a psychotropních látek přeměněn na trest odnětí svobody na 26 měsíců. V druhém trestu OPP pokračoval až po návratu z věznice. Celková doba věznění měla trvat 4 roky, ale po polovině trestu byl podmíněně propuštěn. Po výkonu trestu odnětí svobody bydlí u své matky, ale informant č. 1 se chce osamostatnit a najít si vlastní bydlení a přítelkyně. Informant č. 1 zároveň má malou 5 letou dceru na kterou nemá stanovenou vyživovací povinnost a není ani zapsán v rodném listě. Během výkonu VTOS byla dcera pro něj velkou motivací a zároveň s ní udržoval kontakt. Při výkonu VTOS prodělal léčbu na návykových látkách, ale má strach se znovu vrátit do starého prostředí,

kde bude vídat své staré známé. Po návratu z vězení informant č. 1 začal dobře fungovat a spolupracovat. Nahlásil se na ÚP, aktivně si hledá práci a nové bydlení. Chce řešit své dluhy a proto přemýšlí o insolvenční. Soud mu po propuštění z věznice uložil povinnost navázat kontakt s pracovníky adiktologické ambulance a účastnit se skupinové terapie. Dále má povinnost se zdržet požívání omamných a psychotropních látek a na výzvu probačního úředníka se podrobit namátkové kontrole. Po návratu z vězení neužívá žádné návykové látky a ani se k tomu nechce vracet. Zároveň informantovi č. 1 byl stanoven dohled probačního úředníka po dobu 48 měsíců.

Během VTOS mu byl trest OPP přerušen a musel být vyhledán nový poskytovatel. Informantovi č. 1 během toho samozřejmě běžela lhůta, tak se muselo jednat rychle. Místo pro něj bylo vybráno v místě bydliště. Tyto práce ve lhůtě stačil vykonat. Informant č. 1 je ze svých trestných činů poučen. Nemá zájem znovu se do dalších trestních činů pouštět, jelikož nechce skončit ve vězení. Během konzultací na informantovi č. 1 jsou vidět změny. S probačním úředníkem spolupracuje, aktivně si hledá zaměstnání a nové bydlení. Zároveň se zdržuje požívání návykových látek, ale udává, že někdy je to pro něj těžké. Poctivě chodí do adiktologické ambulance na terapie. U tohoto informanta č. 1 tresty měly nějaký smysl a recidiva se zdá, že probíhat nebude. Jedná se o klienta s dobrým koncem.

Hodnocení uloženého alternativního trestu:

Informant č. 1 byl VTOS opravdu za „trest“. Do budoucna je z toho poučen a chce vést řádný život. Je si vědom svých činů a dopadu na jeho život a už se k trestné činnosti nechce vracet. Bylo to pro něj ponaučení. Uznává, že si to zasloužil. Dohled probačního úředníka bere spíše, jako takovou individuální terapii, neboť potřebuje o svých problémech mluvit, ale v adiktologické ambulanci mu to není úplně umožněno, jelikož chodí na skupinové terapie. První trest OPP pro něj bylo obtížné vykonávat. Nebylo to pro něj motivující, proto i jeho docházka nebyla uspokojivá, zároveň v té době páchal další trestné činy a stýkal se se špatnými lidmi, kteří ho táhli dolů. Za druhý trest OPP mu nepřijde spravedlivé, že na něj má zkrácenou lhůtu a měl strach, že jej nestihne vykonat a opět půjde do vězení. Tyto všechny tresty informantovi č. 1 vzali několik měsíců volného času, možnosti vydělávat peníze, stýkat se se svoji dcerou. Ve VTOS si velmi dobře uvědomil, jaké jsou pro něj priority a co je pro něj důležité. K výkonu trestu OPP uvedl, že ho to omezovalo, jak v pracovním, tak v soukromém životě. Těšil se až bude

mít trest odpracovaný a bude žít normálně. Ke svým trestným činnostem uvedl, že to byly hlouposti a už se k nim nechce vracet. Tyto tresty byly do určité míry pro něj přínosné, jelikož si uvědomil, co je pro něj nejdůležitější. Díky alternativním trestům si uvědomil smysl života. Je dostatečně motivovaný, aby vedl řádný život. Vězení je pro něj odstrašující a udělá vše pro to, aby se tam nevrátil. U informanta č. 1 je vidět kus práce a hlavně tresty tu splnily svůj účel.

5.2.2 Informant 2 (I2)

Informantovi č. 2 byl uložen trest, kdy byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců se zkušební dobou na 36 měsíců za současného vyslovení dohledu za přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, kdy dalším 4 lidem opatřil drogu pervitin. K této trestné činnosti se doznal. Klient se z většiny konzultací na středisko PMS omlouval a jako důvody uváděl nedostatek financí na dopravu na středisko. Probační dohled byl stanoven na pravidelné konzultace v rozmezí 1x měsíčně a tento dohled ze začátku vázl. Klient neplnil podmínky dohledu, chodil nepravidelně na konzultace a bez omluv se na stanovené konzultace nedostavoval. Postupem času se situace zlepšovala a klient začal řádně chodit na konzultace, omlouval se a začal se zajímat o sebe a o svoji trestnou minulost. Veškeré jeho životní poměry byly bez větších změn. Na informantovi č. 2 bylo vidět, že se snaží svoji situaci řešit a proběhla zde určitá míra nápravy. Během pár měsíců mu byl uložen trest obecně prospěšných prací ve výměře 300 hodin za pokus přečinu ublížení na zdraví podle § 146 trestního zákoníku. Byl vinen, že *„napadl tehdy svého nezletilého dvacetiměsíčního syna, a to tím, že ho minimálně jedenkrát úmyslně udeřil otevřenou dlaní do obličeje, přičemž musel být srozuměn s tím, že tak může poškozenému zejména vzhledem k jeho věku přivodit újma na zdraví a způsobit mu tak vícečetné krevní podlitiny v oblasti dolní čelisti vpravo dole, na pravé tváři, zevně od pravého oka, v horním okraji pravého ušního boltce, krevní podlitinu na čele vpravo nahoře a zevně a krevní podlitinu levé tváře s omezením v obvyklém způsobu života po dobu nepřesahující 1 týden.“* (trestní příkaz odsouzeného) Informant č. 2 uvedl, že sice syna udeřil, ale ne takovou silou, aby mu ublížil. Nechtěl mu ublížit a ani by to nikdy neudělal. Informant č. 2 od samého začátku trestu spolupracoval a měl zájem si uložený trest odpracovat. Poctivě chodil na hodiny, poskytovatel byl s jeho prací spokojen a dokonce mu přislíbil, že až bude mít vykonaný trest, zaměstnají ho u sebe.

Během výkonu trestu OPP, kdy měl vést řádný život, opět páchal trestnou činností a byl odsouzen k úhrnnému trestu obecně prospěšných prací ve výměře 300 hodin a trestu propadnutí věci, dále podle § 228 trestního řádu byl povinen na náhradě škody zaplatit částku ve výši 13 430 Kč. V této trestní věci za použití šroubováku vypáčil kovová dvířka ve zdi kostela ze kterých ukradl 100 Kč a odcizil visací zámek o hodnotě 80 Kč. Tímto činem kostelu způsobil škodu za poškození věci ve výši 13 000 Kč a škodu na odcizení ve výši 430 Kč. O pár měsíců později přišel dotaz od Policie ČR na odsouzeného a hned bylo jasné, že má na svědomí další trestný čin, opět v době, kdy vykonával trest OPP a měl vést řádný život. Informant č. 2 během výkonu trestu obecně prospěšných prací a v podmínce s dohledem je trestně stíhán za krádež, kdy z volně vystaveného zboží před prodejnu odcizil 3 bedny skleněných lahví s pivem a 60 ks umělých květin a prodejci tak spáchal škodu ve výši 4560 Kč. V této trestní věci není ještě rozhodnuto, ale pro informanta č. 2 to může nést velké následky, jelikož nemá ještě vykonaný trest obecně prospěšných prací a zároveň je v podmínce, vše mu to může být přeměněno souhrnným trestem na trest odnětí svobody. K poslední trestné činnosti uvedl, že to byla hloupost a hlavní roli zde hrál alkohol. Má strach, jaký trest mu bude uložen. Nechce dostat další OPP ve výměře 300 hodin.

Hodnocení uložených alternativních trestů:

Pro informanta č. 2 byly tresty uloženy nespravedlivě. Byl docela znepokojen, že měl dva tresty obecně prospěšných prací ve výměře 2x 300 hodin. Bylo to pro něj celkově náročné období, kdy musel vykonávat tento trest a zároveň chodit do své vlastní práce a nějakým způsobem se starat sám o sebe. Každé nové odsouzení a trest s tím spojený je pro něj překvapením. Zpočátku byla s informantem č. 2 spolupráce těžší, ale postupem času se to zlepšilo a najednou mu začali ubíhat hodiny a za chvíli jeden trest OPP měl vykonaný. Uváděl, že ho práce u poskytovatele baví a mají tam dobrou partu, navíc poskytovatel s jeho prací byl spokojen, což ho motivovalo odvádět svoji práci dobře. K výměře trestu uvedl, že jsou to vysoké hodnoty a spoustu času musel tomuto trestu obětovat. Uvedl, že to byly zbytečné hodiny a místo toho mohl chodit do práce a vydělávat peníze. Informantovi č. 2 probační dohled nevadí, občas se omluví z nedostatku finančních prostředků. Je rád, že nedostal další OPP, to by už nevěděl, jak má odpracovat, ale není vyloučeno, že tento trest opět dostane, protože páchal další trestní čin. Celkově alternativní tresty hodnotí kladně, jelikož je to šance pro odsouzené začlenit se zpátky do společnosti. Tyto tresty mu otevřely oči, že za hlouposti se opravdu platí a tresty mu za

to nestojí. Veškeré tresty mu sebraly spoustu času a možnosti chodit do práce. Jako plus viděl, že si tresty OPP mohl rozvrhnout podle svých potřeb. Většina trestů měla spojitost s drogami. Nyní uvádí, že s drogami přestal a nahradil ho alkoholem. Má strach, jak vše dopadne. Je si vědom, že jednou nohou je ve vězení.

5.2.3 Informant 3 (I3)

Informant č. 3 byl vyšetřován pro ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 148 trestního zákoníku. Jednalo se o dopravní nehodu, kdy informant č. 3 přijížděl k vyznačenému přechodu pro chodce, ale bylo na něm mimo provoz signalizační zařízení a přehlédl přecházejícího chodce, kterého následně srazil. Chodec utrpěl vážné zranění a musel být převezen lékařskou záchrannou službou do nemocnice. Informant č. 3 na místě dostal pokutu ve výši 2000 Kč. Sám informant č. 3 kontaktoval probační službu s prosbou o pomoc, jak se v takové situaci zachovat. Probační úředník informantovi č. 3 představil činnost PMS, roli probačního úředníka a byla mu nabídnuta spolupráce. Nabídku spolupráce přivítal a měl zájem o mediační setkání s poškozeným. Proti informantovi č. 3 bylo zahájeno trestní stíhání. K celému incidentu se doznal a lituje svého jednání. Byl z toho psychicky rozladěn a celá vzniklá situace ho mrzela a byl si vědom, co svým chováním způsobil. Informant č. 3 se chtěl hned spojit s poškozeným, aby se mu mohl omluvit a chtěl mu nabídnout finanční vyrovnání ve výši 50 000 Kč. Celá dopravní nehoda byla hlášena na pojišťovnu. Informant č. 3 doložil doklad o registraci škody, ze které vyplývá, že nehoda byla řádně nahlášena na pojišťovně, kde měl sjednáno povinné ručení. Měl zájem kontaktovat poškozeného, ale v té době se vyskytoval v nemocnici a rodina poškozeného si nepřála, aby se podezřelý s ním setkal. Poškozenému se chtěl omluvit a nabídnout mu finance nad rámec plnění pojišťovny. Poškozený navíc nechápal vzniklou situaci, jak se to mohlo stát, že ho na přechodu pro chodce mohl někdo přejet. Dále měl pochybnosti o omluvě od informanta č. 3. Argumentoval tím, že mu nepřišel žádný omluvný dopis a nebyl za ním ani na návštěvě v nemocnici. Nejdříve poškozený nechtěl spolupracovat, ale poté co mu bylo sděleno, že by mu byly poskytnuty finanční prostředky, souhlasil s mediací. Probační úředník klientovi zaslal důležité písemnosti, které jsou potřeba k náhradě škody (dopis pojišťovně, dopis poškozenému, kde vyjádřil svoji omluvu). Informant č. 3 veškeré náležitosti vypracoval a zaslal na příslušné adresy. Měl zájem celou situaci řešit. Poškozený měl zlomenou kost na pravé noze a 3 žebra a to způsobil, že byl 3 měsíce v pracovní neschopnosti. Poškozený celou dobu spolupracoval

s právníčkou, která ho zastupovala. Měl zájem o mediační setkání za účelem dohody o vyrovnání. Proběhla mediace, kdy informant č. 3 vyjádřil poškozenému omluvu a lítost za vzniklou událost. Dohodli se na úhradě další nemajetkové újmy ve výši 100 000 Kč, i když informant č. 3 nejdříve nabízel částku 50 000 Kč. Jednalo se o úhradu nemajetkové újmy nad rámec plnění pojišťovny. Obviněný a informant č. 3 mezi sebou uzavřeli dohodu o způsobu vyrovnání. Proběhla zde úspěšná mediace, kdy se obě zúčastněné strany domluvili na způsobu vyrovnání za způsobenou újmu. Poškozenému tento způsob řešení následků dopravní nehody ze strany informanta č. 3 přišel za dostačující. Poškozený byl seznámen s možností postupu dle § 307 trestního řádu, případným rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného a proti tomuto poškozený neměl námitky. Státní zástupce Okresního státního zastupitelství rozhodlo, že obviněný, který způsobil přečin těžké ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odstavce 1, odstavec 2 trestního zákoníku, podmíněně se zastavuje a podle § 307 odstavec 3 trestního řádu se obviněnému stanovuje zkušební doba v trvání 24 měsíců.

Hodnocení mediace:

Informant č. 3 byl rád, že poškozený přistoupil na mediaci. Za vzniklou situaci omluvil a došlo na peněžní plnění nad rámec, které bylo poskytnuto ve výši 100 000 Kč. Byl rád, že se to vyřešilo mimosoudním řešením, neboť kdyby se tento incident dostal k soudu, mohlo by to dopadnout všechno jinak a on by mohl např. dostat podmínku. Informant č. 3 uvedl, že tato situace byla pro něj velkým zásahem do života a do budoucna si bude dávat větší pozor při řízení. Bere to jako velké ponaučení. Během celého procesu si uvědomil, jak se člověk dokáže jednoduše dostat do problémů. Za velké plus považoval, že mu byla umožněna komunikace s poškozeným a měl možnost se poškozenému omluvit a nabídnout mu finanční plnění nad rámec. Byl rád, že tuto omluvu a finance přijal. Celkově hodnotil mediaci velmi kladně, byl za ni rád a veškeré následky přijal velmi dobře.

5.2.4 Informant 4 (I4)

Informantka č. 4 neoprávněně dovezla přes hraniční přechod v osobním automobilu celkem 1700 kusů tabletek léku Claritine Active, kdy tento prekursor slouží k výrobě metamfetaminu. Tím spáchala podle § 283 ods. 1 trestního zákoníku, přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy. Tím byla

odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání 2 roků a 6 měsíců. Výkon trestu ji byl podmíněně odložen za současného vyslovení dohledu se zkušební dobou v trvání 4 roků. Dále ji soud uložil přiměřené povinnosti, že se musí ve zkušební době podrobit léčení závislosti na návykových látkách, a to je jako podmínka k osvědčení. Dále ji byl uložen trest propadnutí věci, a to všechny převezené tabletky ji byli zabaveny. Informantka č. 4 vinu přiznává a je připravena spolupracovat s probačním úředníkem a plnit přiměřenou povinnost. Nechce jít do vězení, ale zároveň k tomu nemá daleko. Všechny trestné činy souvisí s drogovou problematikou. Během dohledu měla zájem si najít práci, ale měla z toho strach. Věděla, že její jméno je ve městě „profláklé“ a nemuseli by ji kvůli tomu nikde vzít. Navíc byla dobře finančně zajištěna kvůli distribuci drog a finanční motivace pro ni hraje velkou roli, proto je pro ni obtížné pracovat za mnohem nižší výdělek. Zpočátku jednala s terénní pracovnící z K centra, která ji sdělila, že je možné navštěvovat jejich služby, ale musí se objednat sama a iniciativa musí vzejít od ní, že chce skončit s drogami. Na začátku programu si nedokázala představit skončit s pervitinem. S o informantkou č. 4 byla spolupráce těžší. Její docházka na konzultace byla nestabilní a nedodržovala sjednané termíny, řádně se neomlouvala ke konzultacím, neplnila stanovený probační plán dohledu. Probačním úředníkem byla několikrát vyzvána k zodpovědnějšímu přístupu. Své přiměřené povinnosti neplnila, protože údajně nebyla dostatečně motivována ve svém životě něco změnit, i když si uvědomovala, že by měla. Probační úředník se především zaměřil na problematiku užívání návykových látek s klientkou. Informantka č. 4 si uvědomovala, jaké problémy, zejména ve vztahu k zákonům a právnímu řádu, ji drogy doposud způsobily. Neměla žádnou motivaci přestat s užíváním drog. Drogy jsou pro ni pozitivní zkušeností. Uvedla, že se snaží užívání drog omezit a zároveň se nechce podílet na výrobě a distribuci. Odsouzení je pro ni dostatečným poučením. Svoji vinu nepopírá a trest přijala. Informantka č. 4 spolupracovala s terapeutem, který ji zadával různé úkoly, aby přestala užívat drogy. S terapeutem nebyla po několika konzultacích spokojená, protože na ni byl údajně zlý. Její stav vyžadoval ústavní léčbu, ale informantka č. 4 v žádném případě nechtěla nikam nastoupit, spíše si tento fakt nechtěla připustit. Spolupráci s terapeutem ukončila a navázala spolupráci s organizací Podané ruce. Během probačního dohledu bylo zjištěno, že informantka č. 4 má opět nové trestní stíhání za nedovolenou výrobu omamných a psychotropních látek. Čekalo ji hlavní líčení, ale bylo několikrát odročeno. Obhájkyně ji sdělila, že má spíše počítat s nepodmíněným trestem, proto informantka č. 4 přestala plnit přiměřené povinnosti uložené soudem. Přišlo ji to zbytečné. Trest ji byl uložen na trest

odnětí svobody v trvání 2 let. Na to se informantka č. 4 odvolala, ale byla smířená s tím, že stejně půjde do vězení. Než bylo soudně rozhodnuto, nadále probíhal probační dohled. Během několika měsíců proběhlo ještě hlavní líčení, kdy informantka č. 4 byla odsouzena na trest odnětí svobody nepodmíněně ve výši 2 let a 6 měsíců.

Hodnocení trestu

Pro informantku č. 4 byl uložený probační dohled překážkou. Její docházka na předem domluvené konzultace byla velmi nestabilní, svoji životní situaci bagatelizovala, ale občas měla snahu všechno zlepšit. Největším problémem pro ni bylo přestat užívat drogy. Neuměla bez nich žít a proto pro ni dodržování přiměřené povinnosti bylo velmi obtížné, jelikož sama se pohybovala v úzkém kruhu lidí, kteří ji k drogám stahovali. Nebyla zde žádná snaha o zlepšení své životní situace. Součinnost sice probačnímu úředníkovi poskytovala, ale probační plán dohledu a přiměřené povinnosti nebyla schopná dodržovat. Během zkušební doby bylo zjevné, že s informantkou č. 4 budou problémy a spolupráce nebude na dobré úrovni. Informantce č. 4 bylo jedno, že skončí ve vězení. Po posledním hlavním líčení s tím byla v podstatě smířená a následně po celou dobu se na výkon trestu připravovala. Otázka je, jestli se její životní situacelepší po výkonu vazby.

5.2.5 Informant č. 5 (I5)

Informant č. 5 - mladiství byl odsouzen za výtržnictví a za přečin o ublížení na zdraví, kdy svého kamaráda bodl čepelí nože do levé tváře do oblasti pod levým okem a způsobil mu tak bodnořeznou ránu zasahující do podkoží při délce 3 cm. Za tento trestný čin mu soud pro mládež uložil úhrnné opatření odnětí svobody v trvání 2 roky se zkušební dobou v trvání 2,5 roku. Dále trestní opatření propadnutí věci, kdy mu byl zabaven nůž, se kterým provedl řeznou ránu. Dále mu bylo uloženo na zkušební dobu výchovné opatření – dohled probačního úředníka. Informant č. 5 měl poškozenému zaplatit náhradu škody ve výši 1000 Kč. Tuto náhradu škody mu uložil soud. Tento incident vyžádalo u poškozeného lékařské ošetření, kdy poškozený sám kontaktoval PČR, zavolal si záchrannou službu a kontaktoval svoji matku o úraze. Poškozený po informantovi č. 5 požadoval zaplatit nemajetkovou újmu ve výši 50 000 Kč za duševní útrapy představující utrpení psychického otřesu a šoku z napadení. Na poškozeného měla vzniklá situace negativní vliv, jelikož k útoku došlo před kamarády a musel změnit školské zařízení, čímž k tomu došlo k přetrhání vazeb s jeho spolužáky, vyučujícími a školním systémem. Měl

obavy, že přijde o zrak. Poté požadoval po mladistvém další nemateriální újmu ve výši 100 000 Kč. Informant č. 5 poslal poškozenému omluvný dopis a měl zájem o mediaci. Poškozený byl ochotný přistoupit na mediaci jen v případě, kdy by mu byla z jeho strany vyplacena částka 250 000 Kč. Ze strany mladistvého nebyla tato částka v jeho finančních možnostech, ale stále projevil zájem o setkání s poškozeným a omluvit se mu. Omluvný dopis nepřijal za dostatečnou formu omluvy. Informant č. 5 uvedl, že celý incident ho velice mrzel. Své jednání označil za zbytečné. Po trestném činu přehodnotil své vztahy ke svým kamarádům a udělal si pořádek ve vztazích. Je motivovaný spolupracovat s Probační službou a chce dělat vše pro to, aby si skutek odčinil. Velkou podporu má od rodičů, kteří jsou v tomto směru synovi nápomocní. Rodiče po něm chtějí, aby zaplatil veškeré výlohy spojené s celým procesem. Informant č. 5 od svých rodičů dostal domácí vězení, ukončili jeho působení v oddíle bojového umění a snaží se dohlížet na výchovný režim, který mu byl uložen. Během spolupráce s PMS si našel brigádu, aby mohl uhradit náklady spojené s trestním řízením. Je připraven uhradit náklady zdravotní pojišťovně a zvažuje své finanční možnosti v souvislosti s úhradou poškozenému. Informant č. 5 dal souhlas dobrovolně se podrobit programu sociálního výcviku FLASH, který působí terapeuticky a snaží se o začlenění zpátky do společnosti a poskytnout náhled odsouzených mladistvých na jejich trestné činy.

Hodnocení alternativního trestu

Informant č. 5 od samého začátku spolupracoval jak s Probační službou, tak i se sociálním kurátorem. Uváděl vinu za svůj čin a byl motivovaný si veškerou vinu odčinit. Celý incident ho mrzel a měl zájem komunikovat s poškozeným a zároveň se mu omluvit. Nebyly s ním žádné problémy a velkou podporu měl od rodiny. Z jeho strany je velké ponaučení, aby své vztahy řešil jiným způsobem. Tento trestný čin mu vzal kamarády a přišel o nejlepšího kamaráda, kterého napadl. S touto souvislostí přehodnotil svůj život a snaží se své činy napravit. Trest mu přijde přiměřený vůči spáchané trestné činnosti. Je rád, že nebyl odsouzen do vězení. To je pro něho velká motivace, aby tam neskončil, proto poskytuje veškerou součinnost, jak kurátorům, tak probačním úředníkům. Našel si brigádu, aby mohl hradit veškeré výlohy spojené s incidentem. Alternativní tresty hodnotí jako jistou náhradu před vězením, bere to jako další možnost jak své činy napravit a přehodnotit svůj život.

5.3 Výsledky výzkumného šetření a jejich interpretace

V tomto výzkumu byly použity metody a techniky sběru dat pomocí sestaveného dotazníku a pomocí rozhovorů s vybranými informanty. S pomocí probačních úředníků na středisku ve Žďáře nad Sázavou byli vybráni klienti, kteří mají uložený alternativní trest, případně se jednalo o mediaci. Sami pracovníci vědí, jací klienti jsou ochotni se do takového výzkumu zapojit. Především důležitou součástí byla naprostá anonymita, a proto jména nebyla zveřejněna. Hlavním cílem výzkumu bylo pomocí těchto dotazníků a rozhovorů zjistit, jak odsouzení hodnotí význam a dopad alternativního trestu, který jim byl uložen. Z 5 vybraných respondentů se jednalo o 2 alternativní tresty v podobě obecně prospěšných prací společně s probačním dohledem, o 1 podmíněný dohled, o 1 mediaci a jedno výchovné opatření s probačním dohledem u mladistvého. Informanti představovali 4 mužská pohlaví a 1 ženské pohlaví. Klienti PMS jsou především muži. Ženy se vyskytují zřídka kdy, proto bylo obtížné najít vhodné informantky ženy.

Nelze jednoznačně vyhodnotit, zda u respondentů převládá náprava či recidiva. Každý případ je sám o sobě individuální a liší se případ od případu. Všichni informanti si ale uvědomovali závažnost trestných činů, které spáchali. Důležité pro ně bylo, aby si sáhli na úplné dno a mohli začít od začátku. V případě informantky č. 4 tomu tak nebylo. Tam od začátku spolupráce bylo patrné, že pro odsouzenou veškeré snahy ze strany probačního úředníka jsou zbytečné. Někteří své alternativní tresty hodnotí, jako nepřiměřené a dost přísné a jeden z informantů byl rád, že se mohl účastnit mediace, která měla dobrý konec. Samotné uložení alternativního trestu je pro informanty lepší východisko než výkon trestu odnětí svobody. Je to pro ně šance, jak přehodnotit a změnit svůj život a vzít si z toho různá ponaučení. Pokud soud ukládá alternativní trest, kouká na spáchaný trestný čin, který zrovna soudí a ostatní tresty, které byly dříve uloženy nejsou zohledňovány. Proto se často stává, že se alternativní tresty hromadí a pak se může stát, že odsouzení mají více alternativních trestů najednou a nejsou schopni je vykonávat. Dříve před novelizací zákona č. 40/2009, Sb., trestní zákoník, bylo možné obecně prospěšné práce přeměnit na jinou alternativu, např. na peněžitý trest. Samozřejmě peněžitý trest se přeměnil pouze těm, kteří měli dostatečné finanční prostředky a neohrozilo je to na svém způsobu života. To odsouzeným dávalo jistou šanci, že neskončí ve výkonu trestu odnětí svobody. Po zpřísnění podmínek nejsou možné jiné alternativy, a proto mnoho odsouzených je motivováno vést řádný život a odpracovat si uložené hodiny.

Každému z odsouzených výkon trestu něco vzal a dal. Především se to týkalo volného času, možnosti chodit do své vlastní práce, soukromého života. Celkově uváděli náročné období za tyto tresty a jisté ponaučení do budoucna. Pro informanty, kterým byl uložen trest OPP bylo dostačující ponaučení se vyhnout veškerým trestným činům. Pro informanta č. 5 byly uložené tresty velkým ponaučením, jelikož má celý život před sebou. Pokud se u mladistvých podaří náprava a náhled na svůj trestný čin, je velice pravděpodobné, že se k páchání nebude vracet.

Celkově odsouzení hodnotí alternativní tresty kladně. Berou to jako druhou šanci pro začlenění do společnosti a jako náhradu před výkonem trestu odnětí svobody. Tresty jsou pro ně motivační forma, jak vše napravit.

5.3.2 Shrnutí výsledků zjištěných v rámci dílčích cílů:

Dílčí cíl č. 1: Jaký je postoj odsouzených k alternativním trestům?

Každý z rozhovorů byl ojedinělý. V tomto případě bych řekla, že odsouzený se k alternativním trestům staví poměrně dobře, neboť jim je daná šance vše napravit a vést řádný život. Nepadla tu odpověď, že by raději místo alternativního trestu chtěli do vězení. Samozřejmě se jedná jen o malé procento klientů, kteří byli osloveni a mají na to stejný názor. Pokud klient skončí ve vězení a poté dostane alternativní trest, má šanci si tyto tresty porovnat a to dále vede k nápravě a jde zde malé procento recidivy. V případě informanta č. 3, kdy se jednalo o mediaci, byl klient rád za tuto možnost, aby měl příležitost se sekat s poškozeným a veškerou událost mu vysvětlit. Důležité pro něj bylo komunikovat s poškozeným a osobně se mu omluvit. To je pro mnohé velmi důležitý faktor - komunikace a probačním úředníkem. Někteří to berou jako jistou formu terapie, která jim je poskytnuta.

I1: U informanta 1 bylo u rozhovoru i ze spisu patrné, že alternativní trest měl na něj velký význam, neboť byl poučen z trestu odnětí svobody a alternativní tresty bral, jako jistou formu znovu začít od začátku. Na otázku: **Jaký je váš postoj k výkonu alternativního trestu s možností výkonu trestu odnětí svobody?**, odpověděl: *„Pokud si to ten člověk zaslouží, tak ať si jde sednout. Nebude dělat hlouposti na svobodě. Jen ať si to hezky odpyká.“* Informant si dobře uvědomoval vážnost svých činů a hlavně dopad na jeho soukromí život. *„Život a svobodu. Za ty 2 roky, co jsem tam seděl jsem si uvědomil*

spoustu priorit v mém životě. Dalo mi to hodně a vím, že se tam už nevrátím a udělám všechno, aby tomu tak nebylo.“

I2: Informant 2 dle jeho názoru mu byly alternativní tresty uloženy nespravedlivě, neboť: *„... ale dostat 2x za sebou OPP 300 hodin? To už je moc. Bylo to hodně náročný, ale lepší než jít do basy. Bylo to nespravedlivý.“* Na otázku: **Jaký je váš postoj k výkonu alternativního trestu s možností výkonu trestu odnětí svobody?**, odpověděl: *„Celou dobu jsem měl pocit, že jsem jednou nohou v base, ale nechci tam skončit. Jenže vždycky udělám nějakou blbost a je to. Je to dobrá motivace si to odmakat a asi hodně lidí to tak má, že nechce skončit ve vězení a bere to jako druhou šanci.“* Informant si uvědomoval, co všechno způsobil a hlavně věděl, co mu alternativní trest všechno dal nebo vzal: *„Všechno. Neměl jsem čas vůbec na nic. Ani jsem si nemohl sehnat práci, protože bych to nestíhal. Nemám ani peníze. Jsem z toho dost ponaučený. Další OPP už nechci.“*

I3: Informantovi č. 3 nebyl uložen žádný alternativní trest, ale proběhla tu mediace mezi poškozeným a obviněným. Informant byl rád, že jeho čin proběhl mimosoudním vyrovnáním a pouze poškozenému poskytl peněžní plnění nad rámec. *„Jsem moc rád, že proběhla mediace a mimosoudní vyrovnání. Kdyby k tomu nedošlo, nejspíš bych šel do vězení.“* Informant si uvědomoval vážnost situace a vzal si z toho ponaučení *„Dalo mi to hodně. Mám strach řídit a dávám si pořádný pozor, když řídím. Hlavně na přechodu. Ale to se snad časemlepší.“*

I4: Informantka č. 4 od samého začátku s PMS nespolupracovala moc dobře. Většinu života se pohybovala v drogové sféře a za to ji byly uloženy alternativní tresty a hrozilo ji odnětí svobody. Informantka č. 4 svůj alternativní trest přijala, ale nebrala k němu ohledy. *„Probační dohled je blbý. Dává mi sice volnost si vzít drogu, kdy chci, ale když mě vyhmátnou, tak mám průser. Budu se snažit aspoň snížit dávky.“* Informantce uloženy alternativní trest nic nedal, ani nic nevzal. Povinnosti uložené soudem neplnila a probační dohled nedodržovala. V podstatě si dělala, co chce. *„U mě se nic nezměnilo. Drogy беру pořád. Nedokážu s tím přestat. Ale chci se snažit to nějakým způsobem utnout.“*

I5: Informant měl k celé věci důstojný postoj. Svého činu litoval a všechny opatření a dohled probačního úředníka přijal, protože měl pocit, že si to zaslouží a chce si svůj čin odčinit. Uvedl, že: *„Veškerou vinu беру na sebe. Ujely mi nervy a prostě jsem tak konal. Jsem rád, že jsem dostal nějaký trest. Probační dohled mi nevádí. Spíš mi vadí, že se moji*

kamarádi na mě koukají skrz prsty.“ Informantovi tento trest především vzal svobodu. Má domácí vězení a musí plnit povinnosti, které mu přikážou rodiče. Především přišel o svého nejlepšího kamaráda, kterého napadl. „Nejvíc mě štve, že jsem ublížil svému kamarádovi. Tudiž nějaká důvěra vymizela i u těch ostatních. Nemůžu chodit na svůj oblíbený sport. Především jsem si uvědomil, jak se dají jinak řešit konflikty.“

Dílčí cíl č. 2: Jak se odsouzení staví k uložení alternativního trestu k míře jejich trestné činnosti?

Pokud se jedná o informanta č. 1 byl smířen se svými alternativními tresty, kdy měl uložené obecně prospěšné práce. Přišlo mu to vzhledem ke svým trestním činům adekvátní. Dále byl spokojen s probačním dohledem, který mu byl uložen při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. V případě informanta č. 2, kdy se opět ukládaly tresty obecně prospěšných prací, byl respondent nespokojený s výměrou svých trestů. Dohromady dostal 600 hodin obecně prospěšných prací, což už je hodně práce a hodně to sahá do soukromí odsouzeného. Stále to bral jako pozitivum, že nebyl odsouzen do vězení. Celkově respondenti byli spokojeni s mírou uložených alternativních trestů. Na každý trest se soud dívá, jako na samostatně uložený, proto se často stává vrstvení alternativ, které pak můžou odsouzeného dostat do „úzkých“ a může se stát, že pak tresty nejsou vykonány, protože běží lhůta, apod.

II: Informant č. 1 ke svým alternativním trestům přistupoval zodpovědně, pokud pomineme období, které předcházelo trestu odnětí svobody. Vězení pro něj bylo dostačujícím trestem, a nyní své tresty vykonává spolehlivě a změnil svoji životní situaci, aby se nedostal do problémů. *„První trest OPP byly asi uloženy přiměřeně. Jenže v té době mě to nijak nezajímalo, ale nějak jsem to odpracoval. Druhý trest OPP jsem dostal za zákaz řízení. Sazba mohla být menší, ale snažil jsem se. Jenže než jsem to stihl vykonat tak mě šupli do vězení a já nevěděl, co s tím bude. Naštěstí mě v polovině věznění pustili a dostal jsem navíc dohled. A jsem za to rád. Nemusím sedět ve vězení, ale může být venku i s tím dohledem. Za blbosti se platí a tohle jsem asi v životě potřeboval.“* Byl mu uložen dohled probačního úředníka, ale to spíše bral jako jistou formu terapie. *„Byl to trest a abych se z toho dostal musel jsem to vykonat. OPP byly náročný skrz práci a všechno. Býval jsem i často unavený, ale zvládl jsem to. Dohled je pro mě spíše taková terapie.“*

I2: Informant č. 2 věděl o svých trestných činech, že to byly především hlouposti, ke kterým ho většinou dovedly drogy. Byl smířen se všemi tresty, ale nepřišlo mu adekvátní „vrstvení“ alternativních trestů za sebou. *„První trest беру. Byl jsem fakt potrestaný. Ale dostat 2x za sebou OPP 300 hodin? To už je moc. Bylo to hodně náročný, ale lepší než jít do basy. Bylo to nespravedlivý.“*

I3: U informanta č. 3 nebyl uložen klasický alternativní trest, ale proběhla zde mediace mezi poškozeným a obviněným. V tomto případě obviněný byl rád možností mediace. Viděl zde velké pozitivum, že se poškozenému může omluvit a nabídnout mu něco navíc. *„Byl jsem rád, že poškozený souhlasil s mediací. Kdyby nesouhlasil, nedovedu si představit, co by následovalo dál. Jsem rád, že to takhle dopadlo!“*

I4: Informantce bylo v podstatě jedno, že dostala probační dohled a měla soudem uložené povinnosti. Žila si svým životem dál a nic neřešila. Pouze to, jak si obstará drogu. *„Je mi to jedno. Budu se snažit s drogami přestat, aspoň trochu a budu se snažit chodit na terapie, aby soud viděl, že má snahu. Nechci do vězení, i když si ho asi zasloužím“*

I5: Informant byl smířen s trestem. Byl připraven nést veškeré následky a odčinit si vše, co způsobil. Byl připraven uhradit veškeré náklady poškozenému v rámci jeho finančních možností. *„Myslím si, že jsem si to zasloužil. Chci to všechno napravit. Hlavně, že nejdu do vězení. Myslím si, že jsem potrestaný do konce života až až.“*

Dílčí cíl č. 3: Jak odsouzený retrospektivně vnímá svoji trestnou činnost?

Dá se říci, že v podstatě všichni respondenti svých trestných činů litují. Nepopírají je a doznávají se jich. Kdyby mohli tak svoji minulost změnit, ale to se bohužel nedá, proto jsou smířeni s tresty. Někteří uvádí, že jejich trestná činnost byla hloupost a už by to v tuto chvíli neudělali. Většina těchto odsouzených měli trestnou činnost spojenou s drogami, kdy byli buď sami uživatelé drog, distributoři nebo obojí. Tyto zkušenosti berou jako velký posun a životní lekci, která jim dala velkou facku a nechtějí, aby se nic takového opakovalo. V případě mediace je obviněný poučen ze své nedbalosti.

I1: Informant č. 1 svých činů lituje a uvědomil si také cenu svého života. *„Asi jsem to všechno potřeboval. Byla to pořádná facka a já už teď vím, co chci a co ne. Hlavně nechci dostat další práce!“* U takových lidí je potřeba nějaké uvědomění a zhodnocení zpětně co bylo a co nebylo správně. *„Když to zhodnotím zpětně, tak to byla špatná parta lidí se*

kerou jsem se stýkal. A hlavně v tom jeli drogy, kdy jsem měl pocit, že s nima můžu a zvládnou úplně všechno.“ Uvědomění si závažnosti trestného činu jsou na prvním místě u odsouzeného. „Uvědomil jsem si, že jsem fakt dělal hlouposti. S drogama jsem přestal a nechci s nima mít nic společného. S bývalými kamarády se nebavím, protože stále mají dočinění s drogama a do toho já se nechci zaplést. Hlavně moje dcera je pro mě motivace se držet od všech dál. Už ji tu nechci nechat samotnou.“

I2: Informant č. 2 věděl, co v minulosti udělal špatně. Věděl, jaké to bude mít následky, ale přesto páchal. *„Nevím. Byly to hlouposti. Skoro vždycky zatím byly drogy.“* I u tohoto informanta proběhlo nějaké uvědomění, co se svým životem. *„Možná jsem si uvědomil, že si fakt musím dávat pozor na hlouposti, že to vězení za to nestojí. A 100% vím, že už nechci dostat OPP.“*

I3: U informanta č. 3 se nedá úplně určit, jak zpětně vnímá svůj trestný čin. Jak sám uvedl: *„Nešťastná náhoda.“* Důležité bylo, že si uvědomoval všechny rizika s tím spojená a do budoucna ho to nějakým způsobem poučilo. *„Určitě jsem si uvědomil, jak je snadné se dostat do problémů. Nikomu jsem nikdy neublížil a fakt se to stalo mžikem. Dávám si o dost větší pozor, když řídím. Občas mám i strach řídit, ale to snad časem přejde.“*

I4: Informantka už dříve byla odsouzena za drogovou minulost. Svě trestné činnosti a odsouzení lituje, ale nemá moc v zájmu svůj život a svoje hodnoty přehodnotit. Dělá si vše po svém, protože chuť a síla po droze je silnější. *„Neměla jsem se nechat chytit. Já vím, že to byla blbost, ale ty tablety jsem potřebovala, jak pro svoji potřebu, tak i pro ostatní. Ale teď už nevařím pro ostatní, to ne! Teď už jen pro svoje potřeby a snažím se to omezit.“*

I5: Informant je od samého začátku motivován nést veškeré důsledky svého trestného činu. Uvádí, že to byla hloupost s svého činu nyní lituje. V tuhle chvíli ví, že by problémy řešil jinak a hlavně ne násilně. *„Neměl jsem tak reagovat. Jenže mě v tu chvíli ruply nervy a jednal jsem. Teď toho lituju a vím, že problémy budu příště řešit jiným způsobem. Hlavně v klidu.“*

5.3.1 Shrnutí všech dosažených výsledků

Hlavní cíl: **Jak odsouzení hodnotí význam a dopad alternativního trestu?**

Ze získaných výsledků v rámci všech dílčích cílů bylo dosaženo hlavního cíle této diplomové práce. Tyto výsledky nám ukazují poznatky o tom, jak sami odsouzení hodnotí význam a dopad alternativních trestů na jejich osobu. Každý z rozhovorů byl ojedinělý a každý příběh se jeden od druhého lišil. Lze říci, že význam alternativního trestu pro odsouzené je velmi veliký. Berou to jako druhou šanci ke zlepšení své situace. Hlavně u informanta č. 1 (I1) byl vidět posun kupředu, neboť všechny tresty pro něj měli veliký význam a dopad na jeho soukromí život. U informantky č. 4 (I4) nebyla vidět náprava. Jednalo se o recidivistku, která uložené tresty a přiměřené povinnosti ji nijak neovlivňovaly a to mělo vliv na to, že nakonec skončila ve vězení za její nespolehlivost a hlavně nechtěla a neměla snahu o zlepšení své životní situace. Informant č. 5 byl mladistvý. Celá jeho situace pro něj, ale i pro jeho rodiče a známé není úplně jednoduchá. V tak nízkém věku je vždycky větší pravděpodobnost, že se mladistvý polepší a v budoucnu nebude páchat trestné činy. Navíc si prošel programem FLASH, který se snaží poskytnout mladistvým náhled na jejich trestnou činnost a do budoucna jim dát náhled, proč takové činy neopakovat. Samozřejmě se liší klient od klienta a mnoho klientů Probační služby se opětovně vrací zpět a nelze jednoznačně určit úhel pohledu. U informantů č. 1, 2 a 4 (I1, I2, I4) byl trestný čin spojený s drogovou problematikou, která úzce souvisí s trestnou činností. Jak je patrné většina klientů z PMS má spojitost s drogovou problematikou. Také se ukázal faktor, že informantka č. 4 (I4) měla nejzávažnější trestné činy a byla za ně nejpřísněji potrestána.

Dopady alternativního trestu byly pro všechny respondenty stejné. Tresty jim vzaly soukromí život, spoustu času. Mělo to pro ně negativní vlivy, kdy se na ně koukalo jako na odsouzené s trestnou minulostí a nikoho nezajímalo, že zde probíhá náprava. Kromě informantky č. 4 (I4) náprava neproběhla. Celou situaci nijak zvlášť neřešila a hledala různé výmluvy, proč nedochází na konzultace, proč se jí nedaří plnit probační plán a nebo stále probíhaly výmluvy na adiktologické poradny, kam měla docházet a neustále s nimi ukončovala spolupráci. Drogy zde vzaly za své a informantka č. 4 nevěděla, jak z toho ven. Veškerou pomoc odmítala a svůj problém bagatelizovala. Náprava zde může proběhnout ve vězení, že si uvědomí smysl svého života a začne vše řešit. Je možné, že ve vězení si projde nějakým odvykacím programem, který ji pomůže k lepšímu životu.

Každý z informantů své trestné činy retrospektivně zhodnotily, jako hlouposti, které by nyní řešily úplně jinak. Nejvíce motivovaný byl informant č. 5 (I5), který byl připraven nést veškerou vinu a nějakým způsobem si to odčinit. I z mého pohledu si myslím, že u mladistvých je ta náprava mnohem snazší, protože mají větší motivaci. Samozřejmě to nelze, tak na jisto říci. Klienti PMS jsou velmi nevyzpytatelní a nelze jednoznačně určit, kdo výhradně jsou jejich klienti. Vyskytují se tu různé věkové kategorie jak je patrné z uvedených informantů 1, 2, 3, 4 (I1, I2, I3, I4). Vyskytují se tu různí lidé. Ať už jsou to ženy, muži či mladistvý, chudí či bohatí. Především se jedná o různorodou práci s různými lidmi. To jsme si mohli povšimnout u všech informantů.

Závěr

Diplomová práce na téma „Alternativní tresty v okrese Žďár nad Sázavou“ byla zaměřena na charakteristiku alternativních trestů a na určité pojmy, které s touto problematikou souvisejí. Dalším účelem bylo upozornit společnost na pohled odsouzených na jejich uložené alternativní tresty, které jim byly uloženy za spáchané trestné činy.

Teoretická část práce se především zabývala základními pojmy, které souvisejí s výkonem alternativních trestů. Byly vysvětleny pojmy, které s touto problematikou souvisí. Část práce se věnovala Probační a mediační službě České republiky jako nedílnou součástí pro výkon těchto trestů, kdy se zaměřila na činnost služby a na různé druhy alternativních trestů, které zprostředkovává. Samostatnou kapitolu tvoří restorativní justice, která charakterizuje lidský přístup k alternativním trestům a snaží se o nápravu lidí a zmírnění recidivy. V další kapitole teoretické části se věnovala samotnému okresu Žďár nad Sázavou, kde byl stručně charakterizován.

Praktická část se především zabývala otázkou, zjistit jak odsouzení hodnotí význam a dopad alternativního trestu, který jim byl uložen. Na tuto část práce se použila technika sběru dat pomocí sestaveného dotazníku, který byl vyplňován formou rozhovoru. Byly vybráni vhodní respondenti pro tento výzkum. Šetření probíhalo s pěti respondenty. Tito respondenti byli vybráni s pomocí probačních úředníků na středisku Žďár nad Sázavou. Spolupráce s probačními úředníky byla na dobré úrovni a díky nim bylo možné nahlídnout do spisů klientů se kterými byl vedený rozhovor. To přiblížilo životní příběhy odsouzených a poté to bylo doplněno o rozhovory, které proběhly na středisku, kam odsouzení dochází.

Alternativní tresty jsou pro mnohé velkou neznámou. Většina společnosti nemá ponětí, co tyto tresty obnáší nebo spíše, která instituce je zprostředkovává. Proto tato diplomová práce měla problematiku přiblížit a hlavně poukázat na názor odsouzených na alternativní tresty a jejich uložení. Ne vždy alternativní tresty splní svůj účel a mnoho odsouzených skončí ve vězení. Ale i naopak. Mnoho klientů probační služby je dostatečně motivována vést řádný život a nepáchat trestné činy. Každý alternativní trest má pro většinu odsouzených velké potíže s výkonem. Nejčastěji ukládaným trestem je trest obecně prospěšných prací a je to nejpočetnější agenda s různorodou klientelou.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Celková kriminalita okresu Žďár nad Sázavou v letech 2013–2016 (dospělí i mládež)

Tabulka č. 2: Počet nových případů za jednotlivé roky v okrese Žďár nad Sázavou

Tabulka č. 3: Evidované případy od počátku roku 2015 do roku 2020 - mladiství

Tabulka č. 4: Evidované případy od počátku roku 2015 do roku 2020 – dospělý 18 +

Tabulka č. 5: Srovnání alternativních trestů v jiných okresech s okresem Žďár nad Sázavou

Tabulka č. 6: Celkový počet nově evidovaných spisů v jihomoravském soudním kraji za rok 2019

Tabulka č. 7: Celkový počet nově evidovaných případů ve střediscích jihomoravského soudního kraje za rok 2019

Tabulka č. 8: Transformační tabulka

Tabulka č. 9: Výzkumný vzorek

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet nově evidovaných spisů od počátku do konce sledovaného období v okrese Žďár nad Sázavou

Seznam použité literatury

Tištěné dokumenty:

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální péče: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5148-1.

BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Příručka pro probaci a mediaci*. Praha: Institut pro probaci a mediaci, 2001. 1 sv. ISBN 80-902998-0-6.

DIBLÍKOVÁ, Simona. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-179-0

DIBLÍKOVÁ, Simona. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-170-7

GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2921-3.

HOLÁ, Lenka. *Mediace: způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6.

JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-749-3.

KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-021-8.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

KVĚTENSKÁ, Daniela. Execution of the Probation in the Czech Republic. In JUSKO.P. – PAPŠO P. (et al.). *Mediation and Probation and Mediation Service in Slovakia, Czech Republic and other countries*. London, G&D Publishing, 2016. s. 156 – 174. (celkem 261) ISBN 978-1-5272-0424-9

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-x. j0.

MITLÖHNER, Miroslav. *Trestní právo*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-462-5.

MOTEJL, Otakar. *Vězeňství*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-7357-606-6.

RÝDLOVÁ, Jarmila. *Právní minirádce pro život*. Praha: Grada, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-271-0179-5.

SCHEINOST, Miroslav. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2019*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-187-5

SCHEINOST, Miroslav a Helena VÁLKOVÁ. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-154-7.

SMUTEK, Martin. *Tvorba odborné publikace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-449-6.

SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-350-7.

SOVOVÁ, Olga, Miroslav SOVA a Miroslav MITLÖHNER. *Právo a právní předpisy I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-438-0.

SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5280-8.

SVOBODOVÁ, Petra. *Analýza kriminality mládeže v soudním okrese Žďár nad Sázavou*. Žďár nad Sázavou, 2017.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

TOMANCOVÁ, Jaroslava a Karel SCHELLE. *Právní nauka pro školy i praxi*. Vyd. 6. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-78-5.

TOMÁŠEK, Jan, Simona DIBLÍKOVÁ a Miroslav SCHEINOST. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-163-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0.

VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-321-9.

VYMĚTAL, Jan. *Obecná psychoterapie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2004. Psyché (Grada). ISBN 8024707233

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4.

Internetové zdroje:

E právo. *Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody*. [cit. 2021-03-27]. 2002. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/podminene-odsouzeni-k-trestu-odneti-svobody-17312.html> [online].

Justice. *Alternativní tresty*. [cit. 2021-03-25]. 2017. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=obecne-informace> [online].

Kurzy mediace. *Mediátor Probační a mediační službě ČR má starost*. [online]. 2017. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://www.kurzymediace.cz/mediator-probacni-mediacni-sluzbe-cr-ma-starost/>

Probační a mediační služba České republiky. *Mediace*. [cit. 2021-03-25]. 2002. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mediace/> [online].

Probační a mediační služba České republiky. *Probace dohled nad podmíněně odsouzeným*. [cit. 2021-03-25]. 2002. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/> [online].

Restorativní justice. *Restorativní justice*. [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/> [online].

Probační a mediační služba České republiky. *Trest domácího vězení*. [cit. 2021-03-25]. 2002. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/> [online].

Žďár nad Sázavou. *Město a jeho historie*. 2015. Dostupné z: <https://www.zdarns.cz/mesto-zdar/mesto-a-jeho-historie> [online]. [cit. 2021-03-27].

Legislativa:

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní řád

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Ostatní:

Informační leták PMS – probační dohled

Informační leták PMS – trest domácího vězení

Časopis sociální práce

Trestní příkaz odsouzených

Právní rámec alternativního řešení trestních věcí – příručka ministerstva spravedlnosti ČR
2001

Příloha

Dotazník pro odsouzené

1. Jaký druh alternativního trestu Vám byl uložen a v jaké míře?
2. Jakou trestnou činnost jste spáchal, že Vám tento trest byl uložen?
3. Jste odsouzený poprvé nebo jste byl už víckrát?
4. Když se podíváte zpětně, co Vás vedlo ke spáchání trestného činu?
5. Byl pro Vás alternativní trest uložen adekvátně?
6. Jak jste se smířil s výkonem alternativního trestu?
7. Co vám výkon trestu dal nebo vzal?
8. Jaký je váš postoj k výkonu alternativního trestu s možností výkonu trestu odnětí svobody?
9. Co jste viděl jako + a jako – v alternativním trestu?
10. Byl pro vás nějakým způsobem alternativní trest přínosný?
11. Pomohl vám alternativní trest poznat sám sebe a uvědomit si priority života?